

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, Z. Ú., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**OCHRANNÉ PRVKY BANKOVEK A JEJICH
PADĚLÁNÍ**

Autor práce: Martina Salonová

Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost

Forma studia: Dálkové

Vedoucí práce: doc. JUDr. PhDr. Jiří Bílý, CSc.

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2022

VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH STUDIÍ, z. ú.
Žižkova tř. 6, 370 01 České Budějovice

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení studenta: Martina Salonová
Studijní program: Bezpečnostně právní činnost
Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě
Forma studia: Kombinovaná
Místo studia: České Budějovice

Název bakalářské práce: Ochranné prvky bankovek a jejich padělání

Název bakalářské práce v anglickém jazyce: Security Features of Banknotes and Their Counterfeiting

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

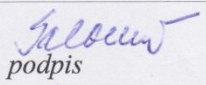

Vedoucí bakalářské práce: doc. JUDr. PhDr. Jiří Bílý, CSc.

Datum zadání bakalářské práce: 11/2020

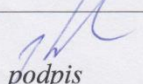
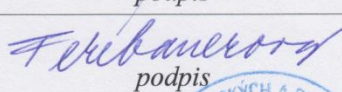
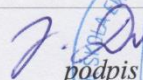
Cíl bakalářské práce:

1/ Hlavním cílem práce je podrobná charakteristika právních aspektů oběhu českých bankovek a mincí.

2/ Vedlejším cílem práce bude řešena problematika padělání a pozměňování českých bankovek a navrhnout způsoby, kterými lze této trestné činnosti zamezit.

Student: Martina Salonová	28.4.2021 Datum	 podpis
Vedoucí práce: doc. JUDr. PhDr. Jiří Bílý, CSc.	19.4.2021 Datum	 podpis

Schvaluji zadání bakalářské práce:

Vedoucí katedry: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.	25.5.2021 Datum	 podpis
Prorektorka pro studium a vnitřní záležitosti: RNDr. Růžena Ferebauerová	30.5.21 Datum	 podpis
Pověřený rektor: doc. Ing. Jiří Dušek, Ph.D.	31.5.2021 Datum	 podpis

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v seznamu použitých zdrojů.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce v elektronické podobě ve veřejně přístupné části infodisku VŠERS, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky vedoucího a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce systémem na odhalování plagiátů.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce doc. JUDr. PhDr. Jiřímu Bílému, CSc., za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT

SALONOVÁ, M. *Ochranné prvky bankovek a jejich padělání*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2022. 75 s. Vedoucí bakalářské práce: doc. JUDr. PhDr. Jiří Bílý, CSc.

Klíčová slova: bankovky, mince, ochranné prvky, padělání, historie

Bakalářská práce se věnuje problematice ochranných prvků platidel, které zamezují jejich padělání. Jejím základním cílem je podrobná charakteristika právních aspektů oběhu českých bankovek a mincí. Vedlejším cílem práce pak je pojednat o problematice padělání a pozměňování českých bankovek a navrhnout způsoby, kterými lze této trestné činnosti zamezit. V rámci úvodní kapitoly je detailně prezentována metodika použitá ke zpracování práce společně s cílem, o jehož splnění bude v souvislosti se zpracováním práce usilováno. Ve 2. kapitole je vymezen pojem peněz, dále je zkoumán jejich historický vývoj na českém území, jejich současná podoba a funkce. Představeny jsou také motivy, které vedou v praktické rovině k padělání peněz. V rámci 3. kapitoly jsou rozebrány historické konotace falšování a neoprávněné výroby peněz. Následuje prezentace stávající podoby technické ochrany českých bankovek. Kapitola 5. je zaměřena na otázku analýzy peněz v kontextu platného trestního zákoníku a 6. kapitola představuje určité zamyšlení nad budoucností peněz v kontextu jejich bezpečnosti. Následně jsou prezentovány výsledky výzkumného šetření provedeného mezi českou veřejností na téma povědomí o ochranných prvcích, které jsou přítomny na současných českých bankovkách. Samostatná kapitola práce je pak věnována problematice relevantních doporučení, která mohou zabránit padělání českých bankovek.

ABSTRACT

SALONOVÁ, M. *Security Features of Banknotes and their Counterfeiting: Bachelor Thesis*. České Budějovice: The College of European and Regional Studies, 2022. 75 p. Supervisor: doc. JUDr. PhDr. Jiří Bílý, CSc.

Key words: banknotes, coins, security features, counterfeiting, history

The thesis deals with the problematic of security features of currencies, which prevent counterfeiting. Its basic objective is the detailed characteristics of the legal aspects of circulation of Czech banknotes and coins. The secondary objective of the thesis is to discuss the problematic of counterfeiting and alteration of banknotes and suggest ways which of preventing this criminal activity. Within the introductory chapter the methodology used to compile the thesis together with the objective is presented in detail, the fulfillment of which will be sought after in the thesis. In the 2. chapter, the concept of money is defined, the historical development in the Czech Republic and its current form and function is researched. The motives which lead on the practical level to counterfeiting are also presented. Within the 3. chapter, the historical connotations of counterfeiting and illicit money production are analyzed. It is followed by the presentation of current form of the technical protection of the Czech banknotes. The 5. chapter is focused on the question of analyzing the money in the context of the valid Criminal Code and the 6. chapter presents some reflection on the future of money in the context of its security. Subsequently, the results of the research conducted among the Czech public on the topic of awareness of security features present on all current Czech banknotes are presented. The sperate chapter of the thesis is then dedicated to the problematic of the relevant recommendations, which could prevent counterfeiting of the Czech banknotes.

OBSAH

ÚVOD	9
1 CÍL A METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE	11
2 VÝVOJ PENĚZ NA NAŠEM ÚZEMÍ A JEJICH FUNKCE, MOTIVY VEDOUcí K PADĚLÁNÍ	13
2.1 Definice a funkce peněz	13
2.2 Historie a funkce peněz na českém území a peníze v současnosti.....	16
2.3 Peníze v současnosti.....	18
2.4 Finanční, politické a ostatní motivy vedoucí k padělení peněz.....	19
3 HISTORIE FALŠOVÁNÍ A NEOPRÁVNĚNÉ VÝROBY PENĚZ	22
3.1 Pojem padělení peněz a klasifikace padělků	22
3.2 Pozměňování peněz.....	23
3.3 Historie a současnost padělení peněz v českých zemích a ČR.....	23
4 TECHNICKÁ OCHRANA ČESKÝCH BANKOVEK	29
4.1 Mince.....	29
4.2 Bankovky.....	32
4.3 Ochranné prvky českých bankovek a mincí.....	34
5 TRESTNÍ ZÁKONÍK A PADĚLÁNÍ PENĚZ	45
5.1 Padělení a pozměnění peněz dle ustanovení § 233 TZ.....	45
5.2 Neoprávněné opatření, padělení a pozměnění platebního prostředku dle ustanovení § 234 TZ.....	47
5.3 Udávání padělaných a pozměněných peněz dle ustanovení § 235 TZ.....	48
5.4 Výroba a držení padělatelského náčiní dle ustanovení § 236 TZ.....	49
5.5 Neoprávněná výroba peněz dle ustanovení § 237 TZ	50
5.6 Ohrožování oběhu tuzemských peněz dle ustanovení § 239 TZ.....	50
6 BUDOUCNOST PENĚZ A JEJICH BEZPEČNOST	52
6.1 Budoucnost v podobě bezhotovostních plateb	52
6.2 Budoucnost ochrany bankovek.....	53

7	VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ	55
7.1	Metodika a cíl výzkumného šetření.....	55
7.2	Výzkumný vzorek	56
7.3	Výsledky výzkumného šetření	57
7.4	Shrnutí zjištěných výsledků a formulace doporučení.....	62
	ZÁVĚR.....	64
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	65
	SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ.....	70
	SEZNAM PŘÍLOH.....	71
	PŘÍLOHY	72

ÚVOD

Vznik peněz souvisí se vznikem a rozvojem směnných a hospodářských vztahů, ke kterým v průběhu historie v lidské společnosti dochází. Nicméně základní otázkou je nepochybně to, kde se peníze v lidské společnosti berou. Emituje je centrální banka, která vykonává dohled nad finančním trhem v České republice, přičemž v praktické rovině provádí dozor nad tím, kolik peněz je v oběhu a kolik se jich vrací. Proto je role této instituce nenahraditelná. Společně s postupným rozvojem společnosti procházely změnami rovněž formy existujících platidel. Historicky první platidla se objevila v období, kdy ve společnosti vznikla potřeba směny různých druhů zboží nebo služeb. Nejprve měla podobu komoditních peněz, kdy funkci platebního prostředku plnily různé druhy komodit.

V průběhu historie se začaly objevovat také padělky, které by běžný člověk měl problém rozeznat od originálu. Proto bychom mohli ve své podstatě historii peněz připodobnit k historii jejich padělání, jelikož falšování platebních prostředků bylo již v dávné historii často používaným nástrojem k obohacení. Z pochopitelného důvodu proto bankovky obsahují různé typy ochranných prvků, jež jsou určeny pro normální lidské vnímání a smysly. Ochranných prvků se přitom na bankovkách v současnosti nachází velké množství a o mnoha z nich nemá řada lidí ani tušení. Tím spíše pak v mnoha případech není laik schopen rozeznat pravou bankovku od jejího padělku.

Právě s ohledem na neustálou aktuálnost tématu ochranných prvků platidel bylo zvoleno téma bakalářské práce. Bakalářská práce se zabývá problematikou ochranných prvků platidel, které zamezují padělání těchto platebních prostředků, a jejím základním cílem je podrobná charakteristika právních aspektů oběhu českých bankovek a mincí. Vedlejším cílem práce pak je pojednat o celé oblasti padělání a pozměňování českých bankovek a navrhnout způsoby, kterými lze této trestné činnosti zamezit. Hlavním zdrojem informací ke zpracování bakalářské práce jsou zejména související právní předpisy, odborné monografie a další odborné publikace a články, které se zkoumané problematice relevantním způsobem věnují.

Práce je pro dosažení vymezeného cíle rozdělena do několika základních a vzájemně navazujících podkapitol. V rámci úvodní kapitoly je detailně prezentována metodika, která byla použita ke zpracování práce, a rovněž uveden cíl, o jehož splnění bude v souvislosti se zpracováním práce usilováno.

V rámci kapitoly 2. je vymezen pojem peněz a dále je zkoumán vývoj peněz na českém území včetně současné podoby platidel a jejich funkce. Nakonec jsou představeny motivy, jež vedou v praktické rovině k padělání peněz.

V rámci 3. kapitoly je rozebrána historie falšování a neoprávněné výroby peněz. V návaznosti na to je ve 4. kapitole prezentována stávající podoba technické ochrany českých bankovek. Kapitola 5. je zaměřena na otázku analýzy peněz v kontextu platného trestního zákoníku (TZ) a kapitola 6. představuje zamyšlení nad budoucností peněz v kontextu jejich bezpečnosti.

Následuje prezentace výsledků výzkumného šetření, jež bylo provedeno mezi českou veřejností na téma povědomí o ochranných prvcích, které jsou přítomny na současných českých bankovkách.

Závěrečná kapitola práce je zasvěcena formulaci odpovídajících doporučení, jež by měly zamezit padělání českých bankovek. V závěru práce jsou veškeré zjištěné poznatky shrnuty.

1 CÍL A METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Stěžejním cílem bakalářské práce je podrobná charakteristika právních aspektů oběhu českých bankovek a mincí. Vedlejším cílem práce je pojednat o problematice padělání a pozměňování českých bankovek a navrhnout způsobů, kterými lze této trestné činnosti zamezit. Smyslem je tedy zejména blíže objasnit danou problematiku, vymezit základní pojmy související s tématem, analyzovat platnou právní úpravu společně s konkrétními následky v případě jejího porušení.¹

V rámci zkoumání problematiky je v textu této práce uplatněna metoda literární rešerše, kterou jsou přehledně shrnuty názory odborníků vyjadřujících se ke zkoumanému tématu. Záměrem je přitom čerpat z dostupných relevantních zdrojů, které se vyjadřují k tématu peněz a platidel. V návaznosti na to je aplikována metoda analýzy, která umožňuje hlouběji proniknout do zkoumané problematiky a odpovídajícím způsobem analyzovat dílčí souvislosti. Uplatněna je také metoda deskripce (popisu), jejímž prostřednictvím je zkoumán a následně interpretován zejména obsah příslušných právních norem. V závěru práce nalézá své využití metoda syntézy, která zejména umožňuje nalézt podstatné souvislosti a vytvořit jednotný souhrn ze zjištěných informací a poznatků.

Součástí práce je sekundární výzkum, jenž je založen na čerpání ze sekundárních zdrojů, tedy ze zdrojů již existujících. Současně jsou v práci uvedeny závěry výzkumu primárního, kdy jsou na základě dotazníkového šetření zjišťovány názory a zkušenosti zvoleného vzorku respondentů. V praktické části je ověřena hypotéza, tedy otázka, zda má široká veřejnost potřebné znalosti o ochranných prvcích obsažených na českých bankovkách. Konkrétní metodika zpracování výzkumného šetření je uvedena v 7. kapitole této bakalářské práce.

Dotazníkové šetření představuje primární šetření kvantitativního charakteru. Tato metoda je vhodná zejména pro hromadné získávání dat, jež se týkají velkého počtu respondentů. V rámci šetření byl využit nestandardizovaný anonymní dotazník, který je součástí přílohové části bakalářské práce. Výhodou dotazníkové metody je zejména její jednoduchost, finanční i časová nenáročnost společně s možností získaná data jednoduše kvantifikovat a následně počítačově zpracovat.²

¹ DUŠEK, J. *Metodika pro tvorbu bakalářských prací VŠERS: (platná od 1. 10. 2012)*. 2. vyd. České Budějovice, 2012.

² MÁTEL, A. *Teorie sociální práce I: sociální práce jako profese, akademická disciplína a vědní obor*. Praha, 2019.

Pro účely šetření byl předem připraven dotazník, jenž se skládal z otázek otevřených, polouzavřených i uzavřených s možností volby jedné či vícero odpovědí.³

Otázky se týkaly zejména toho, zda mají respondenti povědomí o problematice ochranných prvků současně platných českých bankovek. Bylo nezbytné do dotazníku zařadit odpovídající počet a konkrétní zaměření otázek, aby dotazovaní nebyli zahlceni nadměrným množstvím odpovědí a aby byly získány veškeré podstatné informace pro dosažení stanoveného cíle bakalářské práce.

V úvodu dotazníku byli respondenti v krátkosti seznámeni s účelem tohoto dotazníku, součástí bylo také poděkování za spolupráci. Ve 2. části dotazníku již byly obsaženy vlastní otázky týkající se zkoumaného tématu. Dotazník obsahuje především otázky, které měly zjistit, co respondenti vědí o současných ochranných prvcích českých bankovek. Zařazeny byly také otázky z oblasti platné trestněprávní úpravy padělání peněz v naší zemi. Konečné otázky dotazníku pak byly otázkami identifikačními – ptaly se na věk respondentů, jejich pohlaví a nejvyšší dosažené vzdělání.

Dotazníkové šetření bylo uskutečněno v terénní i elektronické podobě, kdy byli respondenti osloveni v prostředí sociálních sítí a také elektronickou poštou. Vyplnění dotazníku bylo zcela dobrovolné, dotazník byl důvěrný a anonymní a respondenti byli patřičně upozorněni na to, že jeho výsledky poslouží pouze účelům této bakalářské práce. Se všemi osobními daty bylo nakládáno v souladu s platnými předpisy v oblasti ochrany osobních údajů. Výzkum se uskutečnil během podzimních měsíců roku 2021 a jeho záměrem bylo získat odpovědi od nejméně 300 respondentů.

Získaná data byla následně zpracována. Data jsou v textu práce interpretována ve slovní podobě a kvůli přehlednosti doplněna o související výstupy ve formě tabulek. Akcentovány jsou přitom důležité informace, které byly získány provedeným šetřením. Získaná data umožní splnit stanovený cíl této bakalářské práce. Výsledky šetření jsou následně využity v rámci formulace odpovídajících návrhů a doporučení, které by měly přispět k zamezení trestné činnosti v oblasti padělání a pozměňování peněz v naší zemi.

³ MURDZA, K. *Sociologický výzkum*. České Budějovice, 2010.

2 VÝVOJ PENĚZ NA NAŠEM ÚZEMÍ A JEJICH FUNKCE, MOTIVY VEDOUCÍ K PADĚLÁNÍ

Kapitola pojednává nejen o historickém vývoji peněz na našem území, ale nejprve bylo nezbytné nalézt odpovídající definici pojmu *peníze*, aby mohlo být správně porozuměno zkoumanému tématu. Následně jsou představeny základní funkce peněz, jejich současná podoba a hlavní motivy, které vedou v praktické rovině k jejich možnému padělání.

2.1 Definice a funkce peněz

K tomuto tématu se poměrně obsáhle vyjadřuje odborná literatura, která nabízí v podstatě dva přístupy k vymezení peněz, a to teoretickou a empirickou definici. Nicméně například Jílek zcela jednoduše peníze definuje jako „*vybrané finanční pohledávky jedněch jednotek, které jsou současně finančními závazky jiných jednotek*“.⁴

V rámci zmíněné teoretické definice je uváděno, že za peníze je možné považovat ve své podstatě libovolné aktivum, jež je všeobecně ve společnosti přijímáno za účelem úhrady zboží a služeb, případně pak za účelem uhrazení dluhu.⁵ Penězi se tedy může stát cokoliv, co plní funkci zprostředkovatele směny.⁶ Z uvedeného pak plyne, že peníze je možné obecně pokládat za něco, v co lidé věří, což také vede k tomu, že jsou ochotni přijímat peníze jako platbu. Základem všeho je přitom důvěryhodnost peněz, která přímo souvisí s jejich podobou.⁷

V historii byly mince nejprve vyráběny z drahých kovů, proto jejich hodnota byla určována na základě hodnoty příslušného drahého kovu. Následně bylo povolna přecházeno na alternativní druhy platidel, které se vyznačovaly nižší vnitřní hodnotou. U papírových peněz tato hodnota téměř chyběla. Důvěryhodnost peněz proto úzce souvisela s možností jejich směny za drahý kov, jinými slovy jejich krytím drahým kovem.

⁴ JÍLEK, J. *Finance v globální ekonomice I: Peníze a platební styk*. Praha, 2013, s. 29.

⁵ REVENDA, Z. *Peníze a zlato*. 2., aktualiz. vyd. Praha, 2013, s. 19.

⁶ SOUKUP, J. *Makroekonomie*. Praha, 2018, s. 118.

⁷ REVENDA, Z. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. 5., aktualiz. vyd. Praha, 2012.

Kromě toho byla důvěryhodnost peněz vynucována i tím, že státem nebo případně panovníkem byly uzákoněny v podobě zákonného platidla v rámci určitého území.⁸ Blíže bude problematice historického vývoje peněz věnována pozornost v podkapitole 2.2.

Druhým přístupem k vymezení peněz pak je empirická definice, která stanovuje, že z hlediska ekonomického vývoje sehrává roli množství peněz, které je v oběhu. K tomu pak Revenda dodává, že pokud jsou peníze v oběhu, ovlivňují další makroekonomické veličiny, a to zejména cenovou hladinu společně s reálným výstupem. V případě jejich absence v ekonomickém oběhu pak vliv na další makroekonomické veličiny nemají.⁹

Prostřednictvím množství peněz v ekonomice je ovlivňována zejména míra inflace, dále pak zaměstnanost a celkový ekonomický vývoj. Jak již bylo nastíněno v úvodu práce, množství peněz v praktické rovině reguluje centrální banka, kterou je v tuzemském prostředí Česká národní banka. Jedná se o ústřední banku naší země, která provádí dohled nad finančním trhem a má možnost přistoupit rovněž k řešení možných krizí.¹⁰

Za ústřední cíl činnosti ČNB je možné pokládat péči o cenovou stabilitu v ČR, kromě toho působí na měnovou politiku, zaměřuje se na vydávání bankovek a mincí do oběhu, následně pak provádí také dohled nad vydanými penězi, platebním stykem a zúčtováním bank. ČNB také provádí dohled nad celým bankovním sektorem, kapitálovým trhem, pojišťovnictvím, oblastí penzijního připojištění, družstevními záložnami, institucemi elektronických peněz i směnárny. Kromě toho centrální banka zajišťuje bankovní služby pro stát a veřejný sektor.¹¹

Je vhodné zmínit také to, že s výše uvedenou empirickou definicí peněz jsou dále úzce spojeny tzv. měnové agregáty, které představují souhrn peněžních prostředků s jistým stupněm likvidity.

⁸ ČERNOHORSKÝ, J., TEPLÝ, P. *Základy financí*. Praha, 2011, s. 32.

⁹ REVENDA, Z. *Peníze a zlato*. 2., aktualiz. vyd. Praha, 2013, s. 21.

¹⁰ Ust. § 1 zákona č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů.

¹¹ ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. O ČNB. *Cnb.cz* [online]. © 2021 [cit. 2021-11-01]. Dostupné na WWW: <https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/>.

Černohorský s Teplým pak hovoří o existenci celkem 4 druhů peněžních agregátů:¹²

- M_0 = oběživo,
- M_1 = M_0 + vklady na běžných účtech v bankách,
- M_2 = M_1 + termínované vklady + ostatní vklady,
- M_3 = M_2 + krátkodobé cenné papíry nebankovních subjektů v domácí měně.

Základem pro seřazení jednotlivých peněžních agregátů je přitom stupeň jejich likvidity, kdy jsou tímto způsobem seřazeny sestupně: peněžní agregát M_0 se vyznačuje největší likviditou, peněžní agregát M_3 pak likviditou nejmenší.¹³ Je vhodné také doplnit, že likvidita představuje rychlost, s jakou dochází k přeměně finančních prostředků na peníze.

Funkce peněz ve společnosti

Vedle definice jsou dalšími klíčovými pojmy vymezeny základní funkce, které peníze ve společnosti plní.¹⁴ Polouček považuje za nejdůležitější následující funkce peněz, v čemž se v podstatě shodne s přístupem většiny teoretiků:¹⁵

- Prostředek směny – peníze jsou používány za účelem úhrady služeb a zboží.
- Zúčtovací jednotka – peníze jsou používány pro vyjádření hodnoty určitého zboží, služeb, práce atd. Díky existenci peněz je také možné vedení účetnictví a ohodnocení výkonů jednotlivých ekonomik.
- Uchovatel hodnoty – peníze si uchovávají svou kupní sílu, a to na základě kvality měny. Lidem proto umožňují uchovávání majetku a jedná se rovněž o ukazatele bohatství každého jedince. Kromě jiného umožňují také překlenout dobu mezi příjmem peněz a jejich spotřebou.

Někteří odborníci však uvádí, že funkcí peněz je ve skutečnosti více, proto přidávají ještě nejméně 2 další. V pořadí 4. funkcí peněz tedy je to, že se jedná o platební prostředek, což souvisí s použitím peněz jako prostředku směny, kdy peníze slouží k umoření dluhu. A nakonec 5. funkcí peněz pak je funkce peněz jako prostředku kontroly úrovně ekonomické aktivity.

¹² ČERNOHORSKÝ, J., TEPLÝ, P. *Základy financí*. Praha, 2011, s. 43.

¹³ ČERNOHORSKÝ, J. *Finance: od teorie k realitě*. Praha, 2020, s. 71.

¹⁴ POLOUČEK, S. *Peníze, banky, finanční trhy*. Praha, 2009, s. 40.

¹⁵ RIEGEL, K. *Ekonomická psychologie*. Praha, 2007, s. 161.

2.2 Historie a funkce peněz na českém území a peníze v současnosti

Věnujme trochu pozornosti historickému vývoji peněz v rámci českého území. K tomu je možné uvést, že v rámci tuzemského území dlouhou dobu fungovalo naturální hospodářství, s nímž tedy souvisely rovněž naturální formy směny. V rámci území Velkomoravské říše byly platebními prostředky kožešiny, med a kromě toho také kousky železa (hřivna). V polovině 10. století česká knížata začínají s ražbou prvních stříbrných mincí, které byly označovány jako denáry. Grůň uvádí, že historicky první úprava denárové měny byla provedena v období Břetislava I., druhá reforma pak byla provedena okolo roku 1210 králem Přemyslem Otakarem I., jenž přešel od ražby v daném období zřetelně znehodnocených denárů k tzv. brakteátům. Obecně je přitom přisuzována ražba prvních českých mincí Boleslavu I., a to v období po polovině 10. století.¹⁶ Až do poloviny 11. století představovaly denáry zejména mezinárodní platidlo a skrze dálkový obchod pronikaly do balkánských středisek.

Okolo roku 1300 pak Václav II. začal razit pražské groše. Grošová mincovní reforma si kromě samotné centralizace výroby kladla za cíl zrušit platby neraženým kovem, což vedlo nejen k zániku denárové měny a vzniku nové peněžní soustavy s hlavním platidlem pražským grošem, ale také k zavedení institutu státního monopolu stříbra, který představoval povinnou záměnu neraženého kovu za minci. Mezi další mince pak postupně patřily tolary, dukáty nebo krejčary. Během vlády Marie Terezie došlo k zavedení tzv. kreditních papírových peněz, k čemuž vedly státní dluhy. Vydány byly státovky v hodnotě 50, 5 a 1 zlatého a rovněž bankovky v hodnotě 1000, 100 a 10 zlatých.¹⁷

Milníkem se stal rok 1892, kdy prostřednictvím peněžní reformy došlo k zavedení korunové měny, a to s počátkem v roce 1900 v rámci rakousko-uherské monarchie. V tomto období přitom byl také proveden přechod od stříbrného standardu na zlatý, tedy na nový princip krytí měny (mincí/bankovek), kdy se emitent zavazuje ke splacení jejich hodnoty zlatem. V rakousko-uherské monarchii byly tištěny od roku 1762 papírové peníze (bankocetle), které se staly základem moderních bankovek.¹⁸

Státní útvar Rakousko-Uhersko existoval do října roku 1918, kdy došlo k vyhlášení samostatného Československa (28. října). Důležitým krokem se v tomto období stalo vytvoření spolehlivé měny, která by dokázala překonat náročnou

¹⁶ GRŮŇ, E. *Peníze a právo*. Olomouc, 2009, s. 62.

¹⁷ HARNA, J., FIŠER, R. *Dějiny českých zemí: od poloviny 18. století do vzniku České republiky*. Praha, 1998, s. 26.

¹⁸ VENCOVSKÝ, F. *Vzestupy a propady československé koruny: historie československých měnových poměrů 1918–1992*. Praha, 2003, s. 14.

hospodářskou situaci vyvolanou 1. světovou válkou. V roce 1919 přitom dochází k definitivní odluce od rakousko-uherské koruny, přičemž základní peněžní jednotku bude v Československu představovat koruna československá.¹⁹

Nebylo však možné provést měnovou odluku ihned, a to primárně v souvislosti s tím, že velkou část státního území vláda neměla doposud v pravomoci, docházelo teprve k vytváření její svrchovanosti a administrativy. Důležitá byla samozřejmě i příprava technického provedení měnové odluky.²⁰

Ve 20. letech minulého století jsou zákonným platidlem bankovky, státopky a mince. Tisk československých papírových peněz je realizován v Čechách, v New Yorku společně s American Bank Note Company a také ve Vídni díky Rakouské národní bance. Vliv na českou korunu má tehdejší hospodářská krize, 2. světová válka a následně také socialismus. V období protektorátu byla zavedena říšská marka, vedle níž nadále funguje koruna, nicméně dochází ke změnám v kurzu, kdy 1 říšská marka odpovídá 10 protektorátním korunám, což vede ke značnému podhodnocení československé koruny. Po 2. světové válce je provedena měnová reforma, dochází k zavedení koruny československé (Kčs), jejíž kurz vzhledem ke kurzu amerického dolaru je 1 : 50.²¹

Období socialismu představuje pro československou korunu další změny. Měnová reforma v období 50. let zahrnuje transformaci měnových vazeb na souvztažnost k sovětskému rublu. Vlivem toho je Československo nuceno vystoupit z Mezinárodního měnového fondu, který zahrnoval členské země, jejichž měny byly pevně navázány k americkému dolaru přesně definovaným zlatým obsahem. Změny jsou patrné také v rovině hodnoty peněžní jednotky ve společnosti, která dochází ke krizi a finanční tísní. Měnová politika v Československu je centrálně řízena až do roku 1989. V souvislosti s revolučními událostmi přichází volné fungování měnové politiky a dochází k upevnění postavení československé koruny.²²

V roce 1992 se rozpadá československá federace a vzniká měnová unie, kdy je stanovena společná peněžní jednotka pro obě země, a to až do února roku následujícího. V říjnu roku 1992 dochází k podpisu smlouvy mezi vládami obou zemí o měnovém uspořádání.

¹⁹ MRKÝVKA, P., PAŘÍZKOVÁ, I., RADVAN, M. *Základy finančního práva*. 5., opr. vyd. Praha, 2011, s. 108.

²⁰ HLINKA, B. *Peníze, poklady, padělký*. 2. pozm. a dopl. vyd. Praha, 1996, s. 245.

²¹ MRKÝVKA, P., PAŘÍZKOVÁ, I., RADVAN, M. *Základy finančního práva*. 5., opr. vyd. Praha, 2011, s. 108.

²² MANDEL, M., DURČÁKOVÁ, J. *Mezinárodní finance a devizový trh*. 2. aktualiz. vyd. Praha, 2020, s. 398.

Smlouva stanovuje, aby obě rozdělené země i po počátku roku 1993 používaly společnou měnu až do února roku 1993.²³ Následně je na základě zákona č. 6/1993 Sb. stanoveno, že v ČR představuje peněžní jednotku koruna česká.²⁴

Dalším významným milníkem se stal rok 2004, kdy se naše země začlenila do struktur Evropské unie (EU). Nicméně pokud jde o přijetí společné měny eura, pak je možné uvést, že naše země se nadále snaží splnit kritéria pro jeho přijetí. Až po splnění těchto kritérií by mělo být vyhlášeno referendum o přijetí eura.

2.3 Peníze v současnosti

V současné době se peníze objevují ve 2 základních formách, a to jako peníze hotovostní a bezhotovostní (i elektronická forma). Obě formy jsou přitom úzce propojeny, protože hotovostní peníze mohou být na základě uložení do banky konvertovány do peněz bezhotovostních, což platí i naopak. Hotovostní peníze zahrnují bankovky a mince a jejich emitentem je vždy pouze centrální bankovní instituce. Bankovky a mince se do oběhu dostávají zejména díky výběrům z bankovních účtů u centrální banky nebo z účtu klienta vedeného u obchodní bankovní instituce.

V souvislosti s probíhajícím procesem ekonomické globalizace a vývojem v oblasti technických prostředků dochází v oblasti bezhotovostních forem peněz k samostatnému vyčleňování tzv. elektronických oběživ. Klienti bank mají možnost si uložit papírové peníze u bankovních institucí na vlastním bankovním či jiném účtu. Následně je možné s vkladem nakládat, aniž by bylo nutné peněžní prostředky fyzicky vybírat. Klient má od svého účtu debetní kartu, jejímž prostřednictvím může z bankovního účtu peníze vybírat, nicméně již běžně využívanými prostředky jsou také internetové nebo mobilní bankovníctví. Modernější způsob pak představují bezkontaktní platby přes mobilní telefon a kartu. Elektronické peněžní prostředky jsou tak platebními prostředky, které uchovávají peněžní hodnotu v elektronické podobě.²⁵

Měnu je možné definovat jako jisté pojmenování peněžního oběživa v určitém konkrétním státě, což je zakotveno v platném právním řádu. Důležité je vždy stanovení měnové jednotky a zřízení ústředního emitenta měny. V prostředí evropské integrace je měna vnímána jako platidlo, které je platné v rámci určitého organizovaného uskupení několika států (viz euro). Každý stát má přitom měnovou suverenitu, kdy je nutné

²³ REVENDA, Z. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. 5., aktualiz. vyd. Praha, 2012, s. 20.

²⁴ BARÁK, J. *Zákon č. 21/1992 Sb., o bankách; Zákon ČNR č. 6/1993 Sb., o České národní bance; První a druhá bankovní směrnice Evropských společenství*. Praha, 1998.

²⁵ REVENDA, Z. *Centrální bankovníctví*. 3., aktualiz. vyd. Praha, 2011, s. 63.

vycházet z mezinárodních pravidel. V souvislosti se zavedením eura je přitom měnová suverenita dotčených zemí zřetelně omezena. Měna přitom musí splňovat několik předpokladů: aby byla uznávána právním řádem státu, na jehož území teritoriálně působí, musí se jednat o faktický platební prostředek, jehož prostřednictvím mohou být uplatňovány peněžní závazky, dále se musí jednat o faktický platební prostředek v rámci nebankovního běžného platebního styku a rovněž je důležité, aby se jednalo o skutečný prostředek, který slouží k uchovávání peněžních hodnot.

Jak již bylo uvedeno, na základě zákona č. 6/1993 Sb. je za peněžní jednotku v tuzemském prostředí označena koruna česká (Kč).²⁶ V rámci mezinárodního prostředí přitom představuje institut „koruny“ tradiční měnové označení, jelikož korunou se platí dále například v Norsku, Dánsku, Švédsku nebo na Islandu. Česká koruna má přitom v současnosti podobu mincí s nominální hodnotou 1, 2, 5, 10, 20 a 50 Kč, bankovky existují v hodnotách 100, 200, 500, 1000, 2000 a 5000 Kč.

2.4 Finanční, politické a ostatní motivy vedoucí k padělání peněz

Nejdříve si vymezíme hlavní důvody, které vedou pachatele k padělání peněz. Můžeme je rozdělit do několika základních skupin, a to na finanční, politické a ostatní důvody.

Finanční důvody

Hlavním motivem pro páčání trestné činnosti proti měně je bezesporu zejména úsilí pachatele o vlastní obohacení. Z hlediska pachatelů tohoto druhu trestné činnosti se přitom může v praktické rovině jednat o jednotlivce, ale stejně tak o organizované skupiny, a to nejen na vnitrostátní, ale i na mezinárodní úrovni. Pekárek například rozlišuje mezi 3 skupinami možných padělatelů. Do 1. skupiny spadají „velcí šéfové“, kteří uskutečňují tuto činnost tak, že si padělky objednají od nelegální tiskárny, cena v tomto případě dosahuje zhruba 10–15 % jejich nominální hodnoty. Prostřednictvím mafie jsou následně za zhruba 20–40 % nominální hodnoty uvedeny do oběhu. Do 2. skupiny pak jsou zařazeni takoví padělatelé, kteří znají tiskařské techniky a disponují potřebným vybavením. Obyčejně jde o poměrně zdařilé padělky, které je možné rozeznat od pravých bankovek za předpokladu znalosti ochranných prvků. A nakonec 3. skupinu zahrnují takoví padělatele, kteří pro tyto účely využívají PC a tiskárnu. Následně usilují o uvedení padělků do oběhu, což se jim v případě volby vhodného

²⁶ ČESKO. Zákon č. 6 ze dne 17. prosince 1992 o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1993, částka 3.

místa může podařit. Tato 3. skupina zahrnuje i padělatele, kteří se pokouší bankovky nakreslit.²⁷ Při velké nepozornosti pak může být takový pokus úspěšný (zmačkaná bankovka, špatné světlo atd.).

Politické důvody

Dalšími motivy pak mohou být také politické důvody. V tomto případě je možné uvést, že záměrem je zejména poškodit hospodářství cizí země, nicméně v úvahu přichází i namířit trestnou činnost proti vlastnímu státu. Pachatelem pak je tedy stát nebo organizace vyznačující se určitým politickým podtextem. Ve srovnání s jednotlivcem nebo případně s organizovanou skupinou má takový pachatel k dispozici mnohem větší finanční, personální i technologické zdroje, což umožňuje zhotovit větší množství kvalitnějších padělků, které jsou poté uvedeny do oběhu.

V historii se lze setkat s několika takovými případy, nicméně za zmínku stojí zejména operace Bernhard, jež probíhala během druhé světové války. Ze strany nacistického Německa bylo rozhodnuto o zničení britského hospodářství prostřednictvím záplavy padělků britských liber různých nominálních hodnot, které po vydání do oběhu způsobí inflaci a pokles důvěryhodnosti britské měny. Kromě samotných bankovek byly padělány rovněž dokumenty, průkazy, známky atd. Za padělky bankovek pak byly v zahraničí na legálních či nelegálních trzích nakupovány drahé kovy a jiné cennosti. Distribuční síť probíhala napříč celou Evropou a severní Afrikou, distribuci prováděli pověření obchodníci, důstojníci, diplomaté nebo agenti. Docházelo rovněž ke shazování padělků z letadel nad Británií.²⁸

V rámci této operace bylo celkem vyrobeno tolik padělků britské měny, že jejich nominální hodnota přesáhla zhruba 134 mil. liber. Součástí oběhu se však ve skutečnosti staly pouze kvalitnější padělky, jejichž nominální hodnota dosahovala zhruba necelé 1/10 celkové nominální hodnoty vyrobených padělků.

²⁷ PEKÁREK, J. *Poznáte padělek bankovky?* Praha, 2000, s.11.

²⁸ BURGER, A. *Ďáblova dílna: největší padělatelská operace všech dob.* Praha, 2007, s. 140.

Padělky byly zhotovovány skupinou více než 140 vězňů z koncentračního tábora Sachsenhausen, kteří tak získávali různé benefity (lepší ošacení a stravování) a bydleli v samostatném bloku.

Před koncem války byly padělané bankovky spolu s příslušným technickým vybavením shazovány do rakouských řek a jezer. Padělky britských liber se po válce objevovaly i na území Československa, přičemž z oběhu jich bylo staženo více než 3000.²⁹

Ostatní důvody

Lze zmínit také důvody, které nespadají pod výše zmíněné kategorie. Pachatele může vést k páchání trestné činnosti spočívající v padělání a pozměňování peněz ve smyslu ustanovení § 233 odst. 2 TZ ve znění pozdějších předpisů³⁰ snaha postavit se výzvě a projevit svou vlastní zručnost, a to právě v podobě padělání peněz. Nicméně i v takovém případě budou bezesporu sehrávat určitou roli již zmíněné finanční motivy. U některých jedinců může být specifickým motivem padělání peněz určitá národní hrdost.

²⁹ BURGER, A. *Ďáblova dílna: největší padělatelská operace všech dob*. Praha, 2007, s. 140.

³⁰ ČESKO. Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009 trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 11.

3 HISTORIE FALŠOVANÍ A NEOPRÁVNĚNÉ VÝROBY PENĚZ

Historický vývoj v oblasti falšování a neoprávněné výroby peněz zaměříme na české prostředí, abychom mohli čtenáře seznámit s historií oblasti a abychom demonstrovali, že nejde o problém moderní doby, ale že k této trestné činnosti docházelo v českém prostředí již v minulosti. Nejprve je však třeba vymezit samotný pojem *padělání peněz* společně s klasifikací padělků a pozastavit se také u otázky *pozměňování peněz*.

3.1 Pojem padělání peněz a klasifikace padělků

Pojem *padělání peněz* je možné vymezit jako takovou činnost, v jejímž rámci dochází ze strany libovolného subjektu k výrobě, případně pak k opatřování nepravých peněz (bankovek, mincí), které se snaží plnit funkci peněz zákonných/pravých/platných. Jde tedy o takové peníze, které byly legálně uvedeny do oběhu ČNB, případně pak plní funkci peněz vyšší hodnoty. Padělané peníze se přitom mohou v praxi chovat jako napodobeniny pravých peněz (jsou vyrobené v souladu s platnými vzory), případně je možné, aby byly padělky shodné s penězi pravými (vyrobené mincovnou / tiskárnou zákonných cenin), přičemž ale nedojde k jejich uvedení do oběhu prostřednictvím legálního emitenta. Zjednodušeně jde tedy o libovolné reprodukce peněz, které jsou vyrobeny se záměrem udat je do oběhu namísto pravých peněz, a to typicky například prostřednictvím obkreslení, odlévání, fotograficky atd.³¹

V rámci zkušebny ČNB jsou klasifikovány padělky s ohledem na stupeň nebezpečnosti, kdy je pro tyto účely vytvořena stupnice o 5 stupních. V rámci stupně číslo 1 jsou klasifikovány padělky nejkvalitnější a nejnebezpečnější, které je možné v praxi odhalit pouze speciálními přístroji nebo zvlášť proškolenými pracovníky. Ke zhotovování těchto padělků dochází totožnou tiskovou technikou jako v případě originálů a stejným způsobem jsou zhotoveny rovněž ochranné prvky. Stupeň č. 2 zahrnuje padělky nebezpečné, jejichž ochranné prvky jsou napodobeny pouze částečně. K jejich výrobě nedochází stejnou tiskovou technikou jako v případě padělků řazených do stupně číslo 1. V rámci 3. stupně pak jsou zahrnuty padělky zdařilé, jejichž ochranné prvky se vyznačují nedokonalostí, případně pak zcela chybí. Při jejich výrobě

³¹ ČESKO. Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009 trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 11.

se využívá stejná tisková technika jako v případě padělků 2. stupně. Padělky stupňů 4 a 5 jsou následně označovány jako méně zdařilé a neumělé. V jejich případě lze hovořit o napodobení tiskových technik na nízké úrovni, ochranné prvky v tomto případě téměř chybí.³²

3.2 Pozměňování peněz

Vhodné je krátce vymezit také obdobný pojem, kterým je *pozměňování peněz*. Pozměněné peníze jsou sice platnými a pravými penězi, nicméně jsou udávány pod odlišnou (zpravidla vyšší) nominální hodnotou, případně u nich dochází k úpravě údajů (například přemalování bankovek). Jako pozměněné platidlo je dále pokládána taková bankovka, která vznikla na základě slepení dvou rozličných částí (absence horního/dolního okraje), případně pak bankovky necelé (absence horní/dolní části). V této souvislosti tedy dochází k nelegálnímu pozměňování peněz. Je vhodné doplnit, že pozměňování peněz může mít v některých případech legální ráz – například v roce 1993 byla provedena měnová odluka a došlo k rozdělení Československa na dva samostatné státy. Papírové bankovky, které pozbývaly platnosti, byly okolkovány, následně byla prováděna postupná výměna okolkovaných platidel, bankovek nižších nominálů (okolkovaných na Slovensku) a oběhových mincí za platidla české měny v souvislosti s jejich stahováním z oběhu.³³

3.3 Historie a současnost padělání peněz v českých zemích a ČR

Je možné uvést, že již v minulosti archeologické nálezy jednoznačně potvrdily existenci padělatelství peněz na českém území, a to v období středověku. Poukázal na to nálezy 40 nedokončených padělků mincí z 2. poloviny 15. století. K tomuto objevu přitom došlo během bagrování Vltavy na Žofíně v Praze. V průběhu přestavby hradu Kámen ve 2. polovině 19. století došlo k objevu padělatelské dílny pocházející rovněž z 15. století. Padělatelské náčiní společně s mincemi z období středověku bylo objeveno v jeskyni Čertova díra u Štramberku, jednalo se přitom opětovně o nálezy pocházející z 15. století. Uvedené nálezy tedy jasně ukazují na to, že právě 15. století představovalo zlatou éru z hlediska padělání peněz.

³² ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. Nejčastější otázky a odpovědi na téma padělání českých bankovek a mincí. *Cnb.cz* [online]. © 2021 [cit. 2021-10-15]. Dostupné na WWW: <<https://www.cnb.cz/cs/castokladene-dotazy/Nejcastejsi-otazky-a-odpovedi-na-tema-padelani-ceskych-bankovek-a-minci/>>.

³³ MRKÝVKA, P., PAŘÍZKOVÁ, I. *Základy finančního práva*. Brno, 2008, s. 110.

V 19. století byl z padělání usvědčen pracovník Národního muzea Václav Hanka, který padělal mince, jež měly být raženy na Velké Moravě. Ovšem v té době a na tomto území nebyly mince raženy vůbec. Jeho motivem bylo již zmíněné úsilí o povznesení české národní hrdosti.³⁴

S paděláním peněz se lze setkat rovněž v novodobé historii, a to zejména v průběhu tzv. první republiky, kdy bylo možné se setkat i s velmi zajímavými případy. Objevovaly se také padělky měn cizozemských. Za zmínku stojí příklad jistého cukráře z Merklovic, který se v roce 1923 rozhodl společně se svým bratrem k tomu, že se obohatí právě paděláním československých korun. Nechal vytvořit reklamu na čokoládu, kterou prodával ve své cukrárně, kdy 1. strana reklamních letáků byla opatřena reklamou, 2. strana pak byla vytištěna jako rubová strana jednorunové československé bankovky. Záměrem bylo následně smazat reklamní stranu a natisknout na ni lícovou stranu jednorunové bankovky. Tak se také stalo, nicméně následně cukrář a jeho bratr stanuli před soudem v Hradci Králové, a to ještě před samotným vypuštěním padělků do oběhu. Později však byli oba osvobozeni s podmínkou, že jim hrozí přísné tresty. Samotnému tiskaři byla vyměřena pokuta 100 milionů marek, nicméně vzhledem k dobové inflaci se jednalo ve výsledku o zcela zanedbatelnou sumu.³⁵

Za zmínku stojí rovněž případ pražského rytce, který žádal o zaměstnání v tiskárně bankovek Národní banky Československa. Po neúspěchu se muž rozhodl k tomu, že padělá americké pětidolarové bankovky, které poté udá, aby si za získané peníze mohl zařídit vlastní tiskárnu. Nápomocen mu přitom v těchto aktivitách měl být jeho známý tiskař. Po zakoupení pětidolarové bankovky coby předlohy muž začal do ocele tvořit její rytinu, což bylo velmi náročnou záležitostí. Tisk si vzal na starost jeho kolega tiskař. V letním období roku 1932 byly padělky udávány po pražských finančních institucích. Úkolem dalších 2 přizvaných kompliců pak bylo poskytovat vhodné prostory k paděláním a pomáhat se šířením vytvořených padělků. Vzhledem k tomu, že padělky tvořily 2 samostatné, ale k sobě přilepené papíry, byla tato nedokonalost následně prohlédnuta a na padělky byla upozorněna Ústředna pro stíhání penězokazců. Poté byly varovány pražské peněžní ústavy před padělky americké měny. Na základě varování tisku se padělatelé zalekli a rozhodli se, že se padělatelského vybavení zbaví. Vše ale bylo odhaleno policií a pachatelé byli za svou snahu odměněni

³⁴ FRYŠTÁK, M., ŽATECKÁ, E. Trestné činy proti měně de lege lata a de lege ferenda. In: *Mvcr.cz* [online]. © 2008 [cit. 2021-10-15]. Dostupné na WWW: <<https://www.mvcr.cz/clanek/trestne-ciny-proti-mene-de-lege-lata-a-de-lege-ferenda.aspx>>.

³⁵ HLINKA, B. *Atentáty na peníze*. Bratislava, 1989, s. 174–175.

několikaletými tresty odnětí svobody. Navzdory kvalitní rytině došlo v tomto případě k odhalení padělků na základě toho, že byly slepeny ze dvou samostatných kusů papíru.³⁶

Na tomto místě je vhodné zmínit také některé novodobější případy padělání měny na našem území. O velkém úspěchu Policie ČR lze hovořit v případě provedeného zátahu na padělatele (5 osob) na konci 90. let 20. století (1998), kdy byly zadrženy padělky české měny dosahující celkové hodnoty 20 milionů korun.³⁷ V tomto případě šlo o bankovky v nominální hodnotě 1000 a 5000 Kč.³⁸ Na podzim roku 2005 pak policisté z Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu zadrželi na parkovišti u pražského obchodního centra Černý Most muže, který měl u sebe celkem 40 padělků pětiseturových bankovek. Na základě zjištění přitom šlo o padělky pocházející z totožné zahraniční padělatelské dílny, jako tomu bylo v případě 460 padělků pětiseturových bankovek, které policisté zadrželi o rok dříve v průběhu jiné operace.³⁹

Dále pak je možné zmínit případ, kdy byli brněnskými kriminalisty v září roku 2009 před brněnským obchodním centrem Olympia zadrženi 3 Italové a 1 Čech, kteří u sebe měli zhruba 2000 padělků eurových bankovek v nominální hodnotě 100 Eur. V tomto případě šlo o kvalitní padělky, které se objevily i v dalších unijních zemích, pravděpodobně tedy pocházely z té samé zahraniční padělatelské dílny.⁴⁰

Dále je možné zmínit také případ z roku 2012, k němuž došlo v Olomouci, kde byly skupinou 4 osob vytvářeny v pronajatém bytě padělky českých bankovek v nominálních hodnotách 200 a 1000 Kč. Jejich část přitom byla udána v obchodech, případně pak i v bankovních institucích.⁴¹

³⁶ HLINKA, B. *Atentáty na peníze*. Bratislava, 1989, s. 267.

³⁷ ČT24. Policie zadržela v Brně gang prodejců falešných eur i s padělký. In: *Ceskatelevize.cz* [online]. 18. 9. 2009 [cit 2021-10-15]. Dostupné na WWW: <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/67170-policie-zadrzela-v-brne-gang-prodejcu-falesnych-eur-i-s-padelky/>>.

³⁸ SURGA, L. Žádné senzace se nekonaly. In: *Cnb.cz* [online]. 22. 5. 2003 [cit. 2021-10-15]. Dostupné na WWW: <https://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/clanky_rozhovory/media_2003/cl_03_030522a.html>.

³⁹ *Policie České republiky* [online]. © 2021 [cit. 2021-10-15]. Dostupné na WWW: <<http://www.policie.cz/>>.

⁴⁰ ČT24. Policie zadržela v Brně gang prodejců falešných eur i s padělký. In: *Ceskatelevize.cz* [online]. 18. 9. 2009 [cit 2021-10-15]. Dostupné na WWW: <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/67170-policie-zadrzela-v-brne-gang-prodejcu-falesnych-eur-i-s-padelky/>>.

⁴¹ ČT24. Mimořádný případ padělání peněz, obvinění jsou i studenti. In: *Ceskatelevize.cz* [online]. 2. 3. 2012 [cit 2021-10-15]. Dostupné na WWW: <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/166639-mimoradnyprripad-padelani-penez-obvineni-jsou-i-studenti/>>.

Vzhledem k úsilí o padělání ochranných prvků byly tyto padělky označeny jako zdařilé. V průběhu domovních prohlídek bylo policiisty zadrženo více než 200 kusů padělaných bankovek v nominální hodnotě 1000 Kč, dále pak padělky bankovek v nominální hodnotě 200 Kč, které byly padělány z jedné strany, a rovněž padělatelské náčiní.⁴²

Je možné uvést, že padělání není výjimkou ani v současnosti. Policisté se v praktické rovině setkávají s padělanými bankovkami poměrně pravidelně. Nicméně většinu padělků není možné označit jako přespříliš zdařilé, ve většině případů jsou totiž ochranné prvky napodobeny nekvalitním způsobem, případně pak vůbec, proto nejsou pokládány za výraznější hrozbu. V následující podkapitole bakalářské práce budou uvedeny některé aktuálnější statistiky týkající se padělání peněz v ČR.

Padělání peněz v současnosti

V souvislosti s paděláním peněz v současnosti uvedeme některé aktuální statistiky, jež se vztahují k padělání českých bankovek, což bude následně srovnáno se statistikami padělání některých zahraničních bankovek. V průběhu roku 2020 bylo v ČR zachyceno celkem 1 002 kusů padělaných a pozměněných bankovek a mincí české měny. Kromě toho bylo zjištěno, že celkový počet zachycených falešných mincí a bankovek se dlouhodobě drží na nízké rovní. Z dostupných statistik v tomto směru dále plyne, že hodnota padělků v roce 2020 vzrostla o 100 000 Kč na hodnotu dosahující téměř 1 300 000 Kč ve srovnání s roky 2018 a 2019, kdy se jednalo o hodnotu zhruba o 100 000 Kč nižší. Nejčastěji padělanou bankovku v naší zemi přitom v roce 2020 představovala bankovka nominální hodnoty 2 000 Kč, přičemž v minulosti šlo o bankovku nominální hodnoty 1 000 Kč.⁴³

Dále bylo zjištěno, že většina zadržených padělků byla vytištěna na inkoustových tiskárnách, což také odpovídá historickým výsledkům. Celkem se jednalo o 621 kusů, tj. zhruba 6/10 z celkového počtu bankovek české měny, které byly zadrženy (ve srovnání s předchozím rokem jde o pokles ve výši 23 %).⁴⁴

⁴² ČT24. Mimořádný případ padělání peněz, obvinění jsou i studenti. In: *Ceskatelevize.cz* [online]. 2. 3. 2012 [cit 2021-10-15]. Dostupné na WWW: <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/166639-mimoradnyprripad-padelani-penez-obvineni-jsou-i-studenti/>>.

⁴³ Česká národní banka [online]. © 2022 [cit. 2022-01-02]. Dostupné na WWW: <<https://www.cnb.cz/>>.

⁴⁴ Česká národní banka [online]. © 2022 [cit. 2022-01-02]. Dostupné na WWW: <<https://www.cnb.cz/>>.

Celkem 366 bankovek bylo vytištěno na barevných tonerových kopírkách, což odpovídá zřetelnému nárůstu, kdy v roce 2019 bylo tímto způsobem vytištěno 143 kusů bankovek české měny. Největší počet případů zachycených bankovek spadalo do stupně 4, který je označením pro méně zdařilé padělky – jednoduché napodobeniny měny.⁴⁵

Tab. 1 Počet zachycených pozměněných a padělaných mincí a bankovek v ČR v letech 2019 a 2020⁴⁶

	Zadrženo v roce 2020			Zadrženo v roce 2019		
	v oběhu	policí	celkem	v oběhu	policí	celkem
Padělané bankovky Kč	616	372	988	689	296	985
Padělané bankovky EUR	289	36	325	443	164	607
Padělané bankovky USD	26	0	26	96	0	96
Padělané bankovky ostatní	14	0	14	66	0	66
Padělané mince Kč	0	0	0	6	0	6
Padělané mince ostatní	20	0	20	42	0	42
Pozměněné bankovky a mince Kč	14	0	14	23	0	23
Pozměněné bankovky a mince ostatní	2	0	2	3	0	3
Celkem	981	408	1 389	1368	460	1828

Dále je možné uvést, že v případě zahrnutí padělků zahraničních měn bylo dohromady v průběhu roku 2020 v ČR zachyceno 1389 kusů padělků, což představuje ve srovnání s rokem 2019 pokles ve výši celkem 439 kusů. V případě zahraničních platidel bylo zadrženo dohromady 387 kusů padělků a pozměněných bankovek, jednalo se přitom o pokles ve srovnání s rokem 2019 o celkem 427 kusů. Celková hodnota po přepočtení dle aktuálního kurzu dosahovala hodnoty zhruba 690 000 Kč, v roce 2020 pak tato hodnota činila zhruba 1 500 000 Kč. Počet zachycených padělků přitom v čase klesá.⁴⁷ Ze statistik ČNB pak dále plyne, že roku 2019 bylo zadrženo celkem 1 291 kusů napodobenin, nicméně v roce 2018 se jednalo o celých 16 148 kusů, což souviselo s unikátním zadržením celkem 14 506 kusů napodobenin bankovek ze strany Policie ČR.⁴⁸

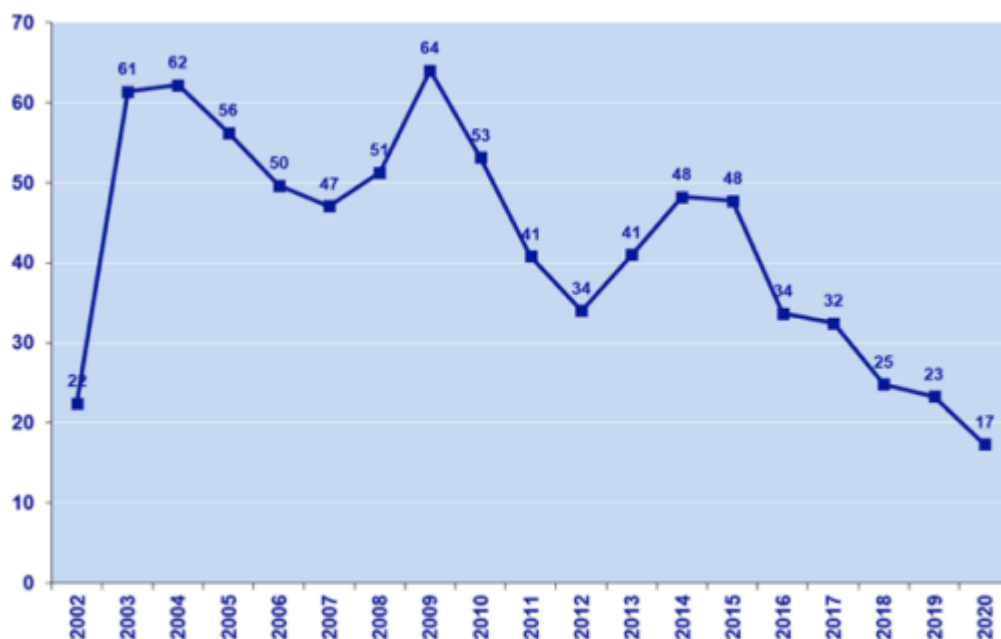
⁴⁵ Česká národní banka [online]. © 2022 [cit. 2022-01-02]. Dostupné na WWW: <<https://www.cnb.cz>>.

⁴⁶ Česká národní banka [online]. © 2022 [cit. 2022-01-02]. Dostupné na WWW: <<https://www.cnb.cz>>.

⁴⁷ Česká národní banka [online]. © 2022 [cit. 2022-01-02]. Dostupné na WWW: <<https://www.cnb.cz>>.

⁴⁸ ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. Počet padělaných bankovek je stabilně nízký. In: *Cnb.cz* [online]. 25. 2. 2020 [cit. 2022-01-02]. Dostupné na WWW: <<https://www.cnb.cz/cs/cnb-news/tiskovezpravy/Pocet-padelanych-bankovek-je-stabilne-nizky/>>.

Graf 1 Počet ročně zachycených padělků eurobankovek v poměru k 1 milionu pravých bankovek v oběhu⁴⁹

Evropskou centrální bankou pak bylo zjištěno, že v průběhu roku 2020 došlo k zachycení zhruba 460 000 tisíc padělaných eurobankovek, což představuje ve srovnání s rokem předešlým pokles o téměř 18 %. Nejčastěji byly přitom v praxi padělané bankovky v hodnotách 20 a 50 eur (dvě třetiny případů). Naprostá většina padělků přitom byla odhalena v zemích eurozóny. V rámci analýzy těchto výsledků je kromě toho třeba zohlednit také skutečnost, že se v oběhu nachází více než 25 miliard eurobankovek. Přitom na 1 milion pravých euro bankovek připadá pouze 17 padělků. Zachycené padělky přitom byly dle zjištěných informací na velice nízké úrovni, šly jednoduše rozpoznat, protože nebyly použity žádné z ochranných prvků, případně pak byly napodobeny velmi nevěrohodně.⁵⁰

⁴⁹ EVROPSKÁ CENTRÁLNÍ BANKA. Padělání eurobankovek v roce 2020 na historicky nízké úrovni. In: *Ecb.europa.eu* [online]. 22. 1. 2021 [cit. 2022-01-02]. Dostupné na WWW: <<https://www.ecb.europa.eu/press/pr/date/2021/html/ecb.pr210122~5b82ddc7b9.cs.html>>.

⁵⁰ EVROPSKÁ CENTRÁLNÍ BANKA. Padělání eurobankovek v roce 2020 na historicky nízké úrovni. In: *Ecb.europa.eu* [online]. 22. 1. 2021 [cit. 2022-01-02]. Dostupné na WWW: <<https://www.ecb.europa.eu/press/pr/date/2021/html/ecb.pr210122~5b82ddc7b9.cs.html>>.

4 TECHNICKÁ OCHRANA ČESKÝCH BANKOVEK

Nyní zaměříme pozornost na otázku technických způsobů ochrany českých bankovek. Nejprve je však třeba představit jednotlivé mince a bankovky, které jsou v současné době v naší zemi v platnosti.

4.1 Mince

V rámci následující podkapitoly bakalářské práce budou v krátkosti představeny současné české mince, se kterými se každý z nás v oběhu setkává. Je možné podotknout, že v průběhu příprav na vydání nových mincí v roce 1991 vyšlo najevo, že využití jedno- a pětihaléřové mince je neekonomické. Proto byly uvedené mince v souladu se smluvním ujednáním raženy, ovšem bylo takto činěno pouze pro sběratelské účely. Nová soustava mincí byla složena dohromady z 11 mincí o rozličných nominálních hodnotách.⁵¹ Je vhodné dodat, že celostátní a anonymní soutěž na umělecké návrhy byla vyhlášena v lednu roku 1992.⁵²

Aby nebyla ČNB v praktické rovině závislá na dodávkách ze zahraničí a aby mohla být přeprava mincí prováděna levněji a bezpečněji, byla vyhlášena soutěž, v jejímž rámci měli být osloveni především tuzemští výrobci, kteří disponují zkušenostmi v oblasti zpracovávání kovů. Těm následně vyhrála jablonecká bižuterie.⁵³

⁵¹ Vedle 1- a 5haléřových mincí se jednalo rovněž o v současnosti již neplatné mince o 10, 20 a 50 haléřích, dále pak také 1, 2, 5, 10, 20 a 50 korun českých. Je možné doplnit, že mince o hodnotě 20 a 10 haléřů byly staženy z oběhu na konci října roku 2003, 50haléřová mince pak na konci srpna roku 2008.

⁵² HLÁDEK, T. *České bankovky a mince* [online]. Praha: ČNB, 2013 [cit. 2022-01-02]. Dostupné na WWW: <https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/verejnost/.galleries/pro_media/konference_projevy/vystoupeni_projevy/download/hladek_20130608_dod.pdf>.

⁵³ HLÁDEK, T. *České bankovky a mince* [online]. Praha: ČNB, 2013 [cit. 2022-01-02]. Dostupné na WWW: <https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/verejnost/.galleries/pro_media/konference_projevy/vystoupeni_projevy/download/hladek_20130608_dod.pdf>.

V současnosti existují v oběhu tyto české mince:^{54, 55}

- 1 Kč – jedná se o minci s nejnižší nominální hodnotou, jejíž historicky 1. ražba byla provedena v roce 1993 v rámci Royal Canadian Mint Winnipeg, rok na to již byla ražba provedena v rámci jablonecké mincovny. Tato ocelová mince je pokovená niklem, vyznačuje se vroubkovanou hranou o celkem 80 vroubcích a váhou dosahující 3,6 g. Autorkou jejího návrhu je akademická sochařka Jarmila Truhlíková-Spěváková. Na líci mince lze spatřit českého lva, na rubu pak svatováclavskou korunu, nad níž je umístěno velké nominální číslo mince.
- 2 Kč – také v případě mince o nominální hodnotě 2 Kč byla v minulosti prováděna ražba nejprve kanadskou společností, počínaje rokem 1994 je ražena již jabloneckou mincovnou. Materiál této mince odpovídá materiálu, z něhož je zhotovena mince o nominální hodnotě 1 Kč, ve srovnání s ní je však o 1/10 těžší, má celkem 11 hran (hrany zaoblené a hladké). Také v tomto případě se o návrh zasloužila sochařka Truhlíková-Spěváková. Na lícové straně je zobrazen český lev a na rubu velké číslo nominálu s gombíkem (šperk z doby Velkomoravské říše).
- 5 Kč – ražba této mince byla mezi roky 1993 a 1994 prováděna opětovně v Royal Canadian Mint Winnipeg, následně pak v jablonecké České mincovně. Mince je zhotovena z oceli a je galvanicky pokovená niklem, má kulatý tvar, hladkou hranu a dosahuje hmotnosti celkem 4,8 g. V tomto případě je za autorem návrhu mince označován akademický sochař Jiří Harcuba. Na líci je zobrazen český lev, na rubu velké hodnotové číslo mince a na pozadí Karlův most s hladinou řeky Vltavy.
- 10 Kč – ražba této mince byla započata roku 1993 v rámci německé Hamburgische Münze Hamburg, od roku 1994 se pak razí v jablonecké mincovně. Mince je zhotovena z plátované oceli s galvanicky pokovenou mědí, její hrana je opatřena celkem 144 vroubkami a z hlediska váhy dosahuje hmotnosti 7,62 g. O návrh se zasloužil akademický sochař Ladislav Kozák. Na líci mince lze opětovně spatřit českého lva, na rubu ve srovnání

⁵⁴ HLÁDEK, T. *České bankovky a mince* [online]. Praha: ČNB, 2013 [cit. 2022-01-02]. Dostupné na WWW: <https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/verejnost/gallery/pro_media/konference_projevy/vystoupeni_projevy/download/hladek_20130608_dod.pdf>.

⁵⁵ HRDÁ, A. Mince a jejich podoby od vzniku československého státu. In: *Cnb.cz* [online]. 23. 1. 2003 [cit. 2022-01-02]. Dostupné na WWW: <<https://www.cnb.cz/cs/verejnost/servis-pro-media/autorske-clanky-rozhovory-s-predstaviteli-cnb/Mince-a-jejich-podoby-od-vzniku-ceskoslovenskeho-statu-00001/>>.

s předešlými mincemi menší hodnotové číslo a na pozadí je zobrazena národní kulturní památka Petrov v Brně. V případě této mince přitom není možné opomenout její rozdílnou rubovou stranu na vzoru z roku 2000. Sochař Ladislav Kozák na této straně navrhl fragment kotvového strojku, hodnotové číslo pod motivem, na mezikruží v češtině a latině a v Braillově písmu text „ROK 2000“.

- 20 Kč – mince o nominální hodnotě 20 Kč byla mezi roky 1993 a 1994 ražena v rámci hamburské mincovny, následně již mincovnou jabloneckou. Mince je zhotovena z plátované oceli se slitinou mědi a zinku (poměr 75 : 25) a je galvanicky pokovená slitinou mědi a zinku. Má celkem 13 hran a její hmotnost je 8,43 g. Navržena byla akademickým sochařem Vladimírem Opplm. Na líci mince je český lev, na rubu hodnotové číslo vedle postavy sv. Václava ztvárněné na základě pomníku na pražském Václavském náměstí, na pozadí si lze povšimnout nápisu z tohoto pomníku. Oppl zhotovil rovněž vzor této mince z roku 2000, kde je na rubu zobrazeno hodnotové číslo na pozadí fragmentu astrolábu, na mezikruží je opakován text „ROK 2000“.
- 50 Kč – ražba této mince odpovídá ražbě mince o nominální hodnotě 20 Kč, mince je bimetalová z oceli, na mezikruží plátovaná a galvanicky pokovená mědí, ve středu plátovaná slitinou mědi a zinku (poměr 75 : 25). Její tvar je kulatý a hrana je hladká bez vroubků, přičemž váha této mince je 9,7 g. Byla navržena akademickým sochařem Ladislavem Kozákem, na líci je umístěn český lev, na mezikruží hodnotové číslo a na rubu této mince si lze povšimnout seskupení pražských budov, na mezikruží je patrný nápis v latině.

Je tedy možné podotknout, že české mince jsou raženy jabloneckou Českou mincovnou. K jejímu založení došlo na jaře roku 1993, a to v podobě divize jablonecké akciové společnosti Bižuterie. Po dvanácti letech působení se stala součástí Jablonex Group, a. s. V roce 2009 skupinu opustila a osamostatnila se. Hlavního akcionáře však stále představuje Jablonex Group, a. s. Z uvedeného pak vyplývá, že ke vzniku mincovny došlo poté, co se rozpadla původní československá federace, kdy ČNB v postavení výhradního emitenta mincí a bankovek usilovala o nalezení nového českého dodavatele pro nově vzniklou českou měnu.⁵⁶

⁵⁶ ČESKÁ MINCOVNA. České mince. *Ceskamincovna.cz* [online]. © 2022 [cit. 2022-01-02]. Dostupné na WWW: <<https://ceskamincovna.cz/ceske-mince-345/>>.

V rámci této mincovny probíhá rovněž ražba různých pamětních mincí nebo také oběživa určeného zahraničním centrálním bankám (například Moldávie, Libanon či Spojené arabské emiráty).⁵⁷

4.2 Bankovky

Dále je třeba vymezit i bankovky, které jsou v naší zemi v současnosti v platnosti. Obecně je možné proces emise bankovek označit za poněkud složitější proces ve srovnání s již popsanou emisí mincí. Ze strany ČNB je kromě toho v rámci emise rozhodováno o tom, které z ochranných prvků je třeba použít v případě jednotlivých bankovek. V současnosti je na našem území v platnosti celkem 6 kusů bankovek.^{58, 59}

- 100 Kč – bankovka o nominální hodnotě 100 Kč se dostala do oběhu na konci června roku 1993, a to v počtu celkem 3 různých vzorů (vzory z let 1993, 1995, 1997), přičemž vzor z roku 1993 již není v platnosti. Vývoj bankovky sehrává roli z hlediska zdokonalování použitých ochranných prvků. Bankovka této nominální hodnoty zobrazuje portrét Karla IV. A pochází z dílny Státní tiskárny cenin. Její rozměry jsou 140 x 69 mm.
- 200 Kč – bankovka nominální hodnoty 200 Kč je v tuzemském oběhu od 8. února 1993 a společně s postupným vývojem v oblasti využívaných ochranných prvků se postupně objevilo několik jejích vzorů (neplatný vzor z roku 1993, dále pak vzory z let 1996 a 1998). Rozměry této bankovky dosahují 146 x 69 mm a bankovka je opatřena portrétem Jana Amose Komenského.
- 500 Kč – bankovka o nominální hodnotě 500 Kč se dostala do oběhu 21. července 1993, od této doby bylo možné zaznamenat 4 její vzory (neplatný vzor z roku 1993, 1995, 1997 a nejnovější vzor pochází z roku 2009). Na této bankovce je vyobrazena Božena Němcová a rozměry bankovky dosahují 152 x 69 mm.

⁵⁷ ČESKÁ MINCOVNA. České mince. *Ceskamincovna.cz* [online]. © 2022 [cit. 2022-01-02]. Dostupné na WWW: <<https://ceskamincovna.cz/ceske-mince-345/>>.

⁵⁸ Ke konci srpna roku 2008 došlo k ukončení platnosti bankovky v hodnotě 20 Kč a dále pak na konci března roku 2011 došlo k ukončení platnosti bankovky o nominální hodnotě 50 Kč.

⁵⁹ HLÁDEK, T. *České bankovky a mince* [online]. Praha: ČNB, 2013 [cit. 2022-01-02]. Dostupné na WWW: <https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/verejnost/galleries/pro_media/konference_projevy/vystoupeni_projevy/download/hladek_20130608_dod.pdf>.

- 1 000 Kč – tisícikorunová bankovka vstoupila do oběhu v naší zemi 12. května 1993 a bylo možné se rovněž setkat se třemi různými vzory (1993 – neplatný, 1996, 2008). Rozměry jsou v tomto případě 158 x 74 mm a bankovka vyobrazuje portrét Františka Palackého.
- 2 000 Kč – bankovka nominální hodnoty 200 Kč vstoupila v naší zemi do oběhu na počátku října 1996 a bylo již možné se setkat se 3 různými vzory této bankovky (1996, 1999, 2007). Její rozměry činí 164 x 74 mm a na bankovce je vyobrazena Ema Destiniová.
- 5 000 Kč – poslední v současnosti planou českou bankovkou je bankovka nominální hodnoty 5 000 Kč, která je v oběhu od poloviny prosince 1993. Během své platnosti již byly vydány celkem 3 její vzory (1993, 1999, 2009). Rozměry bankovky této nominální hodnoty jsou 170 x 74 mm a je zde vyobrazen portrét Tomáše Garrigua Masaryka.

S autorstvím českých bankovek je spojován Oldřich Kulhánek, který mezi roky 1992–1993 zpracovával jejich návrhy. Nejednalo se o jednoduchý proces, protože bylo nutné na milimetry přesně zpracovat text, číslovku, skrytý znak, značky pro slepce atd. Tisk bankovek v tuzemském prostředí již od samotného počátku vykonávala Státní tiskárna cenin, která byla založena společně se vznikem Československé republiky, a to pochopitelně za účelem zabezpečení emise bankovek v rámci Československa. Tiskárna započala výrobu peněz již od roku 1928, následně pak od počátku 90. let 20. století v ní začala probíhat zásadní modernizace strojního vybavení.⁶⁰

V současnosti představuje Státní tiskárna cenin právnickou osobu, která provozuje podnikatelskou činnost se státním majetkem, a to vlastním jménem a společně s tím také na vlastní odpovědnost.

⁶⁰ STÁTNÍ TISKÁRNA CENIN. O společnosti. *Stc.cz* [online]. © 2022 [cit. 2022-01-02]. Dostupné na WWW: <<https://stc.cz/o-spolecnosti/>>.

Mezi její činnost je tedy možné zařadit zejména následující:⁶¹

- Příprava a následně také samotný tisk bankovek, cenin, cenných papírů, dále pak také státních dokumentů, dokladů a státně důležitých tiskopisů, kdy je velmi důležitá patřičná ochrana před možným zneužitím.
- Příprava a tisk bankovek, dokumentů, dokladů a dalších cenin určených cizím státům s ohledem na volné kapacity, kdy je nezbytné dodržet odbornou způsobilost, patřičná související osvědčení a oprávnění.
- Výroba dalších polygrafických produktů, které jsou určeny zejména organizacím působícím v rámci finanční a úvěrové soustavy.

Nakonec je vhodné zmínit, že v rámci tisku bankovek nalézá své uplatnění tzv. simultánní ofset (oboustranný tisk), knihtisk (tisk z výšky) a dále pak rovněž měditisk (tisk z hloubky). Roli v tomto směru sehrává také správné očíslování bankovek, pravidelně prováděná kontrola kvality tisku a následně pak také finální kontrola.⁶² Bezchybně a kvalitně vyrobené bankovky jsou následně zabaleny v počtu 100 kusů do balíčků, které následně utvářejí v počtu 1000 kusů jeden svazek. Posléze jsou již takové bankovky připraveny k expedici do ČNB.⁶³

4.3 Ochranné prvky českých bankovek a mincí

V rámci následující podkapitoly bakalářské práce budou detailně popsány jednotlivé ochranné prvky, s nimiž je možné se v současnosti na českých bankovkách setkat. Je možné uvést, že základním záměrem ochranných prvků umístěných na bankovkách je primárně usnadnit identifikaci padělků. Ačkoliv v současnosti se lze v mnoha zemích setkat s používáním aktivních prvků ochrany, které zabrání tomu, aby byla příslušná předloha naskenována, nebo je případně vytisknut deformovaný obrazec, základem ochrany je přesto využití klasických ochranných prvků, díky nimž je možné rozpoznat padělek ve viditelné části světelného spektra i ze strany neodborné veřejnosti.⁶⁴

Dále lze podotknout, že padělání bankovek je záležitostí o mnoho jednodušší ve srovnání s paděláním mincí. V minulosti byly kupříkladu dostačujícími ochrannými prvky pouze papír a tisk, jelikož napodobení papíru bylo velmi náročnou záležitostí;

⁶¹ STÁTNI TISKÁRNA CENIN. Statut a předmět podnikání. *Stc.cz* [online]. © 2022 [cit. 2022-01-02]. Dostupné na WWW: <<https://stc.cz/o-spolecnosti/statut-a-predmet-podnikani/>>.

⁶² KUDWEIS, M. *Numismatika a notafilie: základy sběratelství zájmových předmětů pro začátečníky*. Brno, 2017, s. 33–34.

⁶³ Česká národní banka [online]. © 2022 [cit. 2022-01-02]. Dostupné na WWW: <<https://www.cnb.cz/>>.

⁶⁴ SURGA, L. *České bankovky a mince 1993–2012*. Praha, 2012, s. 44.

stejně složité bylo vůbec tiskárnu vlastnit. V současnosti jsou však v tomto ohledu vzhledem k vývoji v oblasti moderních technologií k dispozici zcela jiné možnosti. Proto je nezbytné, aby vývojem a zdokonalováním nadále procházely také samotné ochranné prvky i používané technologie. Jak uvádí například Řežábek, moderní ochranné prvky, kterými jsou vybaveny bankovky v nominálních hodnotách 500 Kč, 1000 Kč a 2000 Kč, je právem možné zařadit ke světové špičce. Obecně se uvádí, že české bankovky jsou na velmi dobré technické úrovni.⁶⁵ O řadě ochranných prvků však veřejnost není informována, protože jsou utajeny. Jednotlivé ochranné prvky mohou být součástí samotného využitého materiálu, případně pak mohou být doplněny graficky. Akcentována je vždy bezpečnost před vzhledem bankovky.⁶⁶

Ochranné prvky bankovek mohou být klasifikovány s ohledem na konkrétní cílovou skupinu uživatelů. Prvky zaměřené na nejširší veřejnost mohou být kupříkladu zjištěny pouhým okem, naproti tomu v případě zaměření na odbornou veřejnost se již jedná o prvky, k jejichž zjištění musí být použity některé z jednoduchých pomůcek. Prvky zaměřené na profesionály pak jsou zjistitelné pouze složitějšími přístroji. Za účelem zpracování v centrální bance již jsou nezbytné speciální senzory a speciální ochranné prvky, které dokážou ovlivnit činnost reprodukcí zařízením, aby nemohlo dojít ke kopírování, skenování nebo také grafické úpravě a tisku.⁶⁷

Mezi základní ochranné prvky českých bankovek je možné zařadit vodoznak, barevná ochranná vlákna, ochranný proužek s mikrotextem, soutiskovou značku, skrytý obrazec, opticky proměnlivou barvu, iridiscentní pruh a mikrotext. Těmito prvky je přitom opatřena kromě rubové i lící strana bankovek. Mezi další prvky pak je možné zařadit vytištěný podpis guvernéra ČNB včetně roku, ze kterého pochází daný vzor.⁶⁸ Zajímavost, se kterou se lze setkat v případě českých bankovek, představuje také nápis, jenž uvádí, že padělání bankovek se trestá podle zákona. Případný padělatel je tedy nucen v rámci úsilí o vytvoření věrohodného padělku vytvořit společně s ním i tento nápis.

⁶⁵ ŘEŽÁBEK, P. Emise oběživa a nové ochranné prvky bankovek. In: *Cnb.cz* [online]. 30. 3. 2009 [cit. 2022-01-02]. Dostupné na WWW: <https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/verejnost/.galleries/pro_media/konference_projevy/vystoupeni_projevy/download/rezabek_20090330_nova_500.pdf>.

⁶⁶ LJUNG, M. Ochranné prvky na bankovkách: Papirová platidla. In: *Papirovaplatidla.cz* [online]. 20. 5. 2021 [cit. 2022-01-02]. Dostupné na WWW: <<http://www.papirovaplatidla.cz/informace/ochrann-prvky>>.

⁶⁷ ŘEŽÁBEK, P. Emise oběživa a nové ochranné prvky bankovek. In: *Cnb.cz* [online]. 30. 3. 2009 [cit. 2022-01-02]. Dostupné na WWW: <https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/verejnost/.galleries/pro_media/konference_projevy/vystoupeni_projevy/download/rezabek_20090330_nova_500.pdf>.

⁶⁸ ŘEŽÁBEK, P. Emise oběživa a nové ochranné prvky bankovek. In: *Cnb.cz* [online]. 30. 3. 2009 [cit. 2022-01-02]. Dostupné na WWW: <https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/verejnost/.galleries/pro_media/konference_projevy/vystoupeni_projevy/download/rezabek_20090330_nova_500.pdf>.

Ochranným prvkem však je již samotný použitý papír bankovky, kdy v rámci tisku je používán speciální bankovkový papír, na jehož kvalitu jsou z pochopitelných důvodů kladeny velice náročné požadavky.

Je možné uvést, že z hlediska kvality papíru užitého k výrobě bankovek je důležitá zejména jeho pevnost a pružnost, aby byl odolný vůči možnému natržení, opotřebení při běžném používání, vyprání v pračce, ale například také vůči rozlámání při ohýbání. Průsvitnost papíru je důležitá z toho důvodu, aby nedocházelo k vzájemnému rušení potištěných lícových a rubových stran bankovek. Tento papír je přitom vyroben ze 100% bavlněných vláken, není ryze bílý, nýbrž má světle okrový nádech. Tento specifický papír se dále odlišuje od běžného papíru například také speciálním akustickým prvkem v případě pokusu o jeho zmuchlání nebo tření bankovek o sebe. Příčinou je v tomto ohledu specifické složení vláken v papíru, který je kromě toho ve srovnání s běžným papírem poněkud tvrdší a výraznější.⁶⁹ V následujících podkapitolách bakalářské práce bude čtenář práce blíže seznámen s jednotlivými ochrannými prvky českých bankovek.

Vodoznak

Prvním z typických ochranných prvků bankovek je tzv. vodoznak, který začal být historicky používán za účelem ochrany bankovek již od období 17. století. Viditelnost tohoto prvku může být jednoduše prakticky ověřena v případě pohledu na bankovku proti světlu. Vodoznak vzniká v průběhu mokré fáze výroby papíru, kdy je kašovitá hmota formována na sítu, kde dochází k upravení reliéfu, jehož obrazec má být proti světlu viditelný. Tento prvek je na bankovce umístěn ve střední části jejího širokého okraje. Tmavší část tohoto obrazce je tvořena silnější vrstvou papírové hmoty, jež po zaschnutí propouští méně světla. Díky kombinaci světlejších a tmavších plošek pak je v rámci vodoznaku dodáván stínovaný vjem, který budí dojem určité trojrozměrnosti. Vyobrazená osobnost na bankovce vždy odpovídá obrazci vyobrazeném ve vodoznaku.⁷⁰ Níže je uvedena typická podoba vodoznaku na české bankovce.

⁶⁹ LJUNG, M. Ochranné prvky na bankovkách: Papírová platidla. In: *Papirovaplatidla.cz* [online]. 20. 5. 2021 [cit. 2022-01-02]. Dostupné na WWW: <<http://www.papirovaplatidla.cz/informace/ochranne-prvky>>.

⁷⁰ SURGA, L. *České bankovky a mince 1993–2012*. Praha, 2012, s. 45.

Obr. 1 Vodoznak české bankovky⁷¹

Typickou snahou padělatelů je v praktické rovině napodobení vodoznaku na základě tisku s pomocí šedé nebo případně také bílé barvy. Nicméně to umožní pouze zachycení nejkонтрастnějších částí vodoznaku, aniž by se objevily také jemné přechody. Případně bývá v rámci padělání využita neumělá ruční barva, nicméně tato bývá velmi jednoduše rozpoznatelná.⁷²

Ochranná vlákna

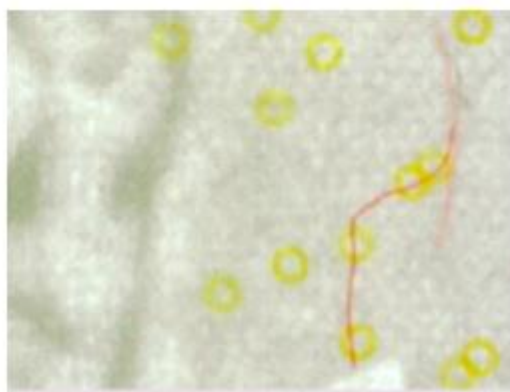
Dalším ze základních ochranných prvků bankovek jsou také ochranná vlákna, která odpovídají krátkým bezbarvým/barevným chloupkům z přírodních materiálů, ale mohou být také z umělých hmot. Tyto chloupky jsou dlouhé 6 milimetrů, jsou zapuštěny v papíru bankovky a neuspořádaně rozmístěny po celé ploše, případně pak mohou být umístěny v pruhu na jistém místě bankovky. Barevná vlákna jsou v papíru bankovky viditelná samotným okem a mohou stejně tak jako ochranná vlákna, která jsou na běžném denním světle neviditelná, fluoreskovat pod ultrafialovým zářením. Tato vlákna jsou v praktické rovině umisťována a zalisována do papíru v mokré fázi výroby.⁷³

⁷¹ Ochranné prvky 1000 Kč - Česká národní banka. [online]. Copyright © ČNB 2022 [cit. 28.03.2022]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/bankovky-a-mince/bankovky/ochranne-prvky-1000-kc/>

⁷² PEKÁREK, J. *Poznáte padělek bankovky?* Praha, 2000, s. 21–22.

⁷³ SURGA, L. *České bankovky a mince 1993–2012*. Praha, 2012, s. 46.

Obr. 2 Ochranná vlákna bankovky⁷⁴

Existuje předpoklad, že se barevná vlákna historicky poprvé objevila na amerických bankovkách, následně pak na rakouských bankovkách (r. 1806). Dříve přitom byla v rámci vzorů českých bankovek obsažena pouze bezbarvá, na světle neviditelná ochranná vlákna. V současné době však již jsou v papíru obsažena rovněž barevná viditelná vlákna, která fluoreskují pod UV zářením.⁷⁵

Ochranný proužek s mikrotextem

Dalším ochranným prvkem bankovek je také tzv. ochranný proužek s mikrotextem. Z historického hlediska byl tento ochranný prvek použit na přelomu 30. a 40. let minulého století. Jednalo se o bankovky Bank of England. Šíře proužku dosahuje zhruba 1 až několika milimetrů. V počáteční fázi výroby v papírně je tento proužek zalisován do kašovitě papírní hmoty na válcovém sítu. V případě českých bankovek je přitom v současnosti používán tzv. okénkový proužek, který se vyznačuje tendencí v jistém intervalu vystupovat na povrch.⁷⁶ Kromě toho je možné, aby se na proužku nacházel také negativní mikrotext, označující kupříkladu název banky, státu, případně pak hodnotu dané bankovky. Některé z proužků mohou s ohledem na využitý materiál kromě toho vykazovat luminiscenci v UV záření. Okénkový proužek českých bankovek je zobrazen na obrázku 3.

⁷⁴ Ochranné prvky 1000 Kč - Česká národní banka. [online]. Copyright © ČNB 2022 [cit. 28.03.2022]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/bankovky-a-mince/bankovky/ochranne-prvky-1000-kc/>

⁷⁵ SURGA, L. *České bankovky a mince 1993–2012*. Praha, 2012, s. 46.

⁷⁶ SURGA, L. *České bankovky a mince 1993–2012*. Praha, 2012, s. 46.

Obr. 3 Ochranný proužek s mikrotextem⁷⁷

Dále je možné doplnit, že v případě inovovaných českých bankovek o nejvyšších nominálních hodnotách je v praxi používán takový proužek, který se vyznačuje barevnými změnami s ohledem na úhel dopadajícího světla. Mezi další optické jevy pak je možné zařadit například také šikmé šrafování proužků, k čemuž je nutné polarizované světlo. Padělatelé typicky pracují s natištěním, případně pak zalisováním metalické fólie. Pravost proužku je možné ověřit poté, co je vyreparován na hraně bankovky.⁷⁸ Setkat se lze také s případy, kdy jsou nalepeny ústřížky staniolu na místa, kde má být proužek umístěn, případně je nalepen celý tento proužek a následně je zamalován bílou barvou. To pak vede k vyšší síle bankovky v místě proužku.⁷⁹

Soutisková značka

Ochranný prvek bankovek označovaný jako tzv. soutisková značka byl za účelem ochrany bankovek historicky poprvé použit v Nizozemsku v období 2. poloviny 70. let 20. století. Stroj Simultan byl schopen precizně tisknout obě strany dané bankovky. Je tvořena částmi tiskového prvku, které jsou vytištěny na obou stranách papíru, kde musí být perfektní soutisk. Tento prvek je přitom možné rozpoznat pouze v případě pohledu na bankovku proti světlu.⁸⁰ Soutisková značka je znázorněna níže na obrázku 4.

⁷⁷ Ochranné prvky 1000 Kč - Česká národní banka. [online]. Copyright © ČNB 2022 [cit. 28.03.2022]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/bankovky-a-mince/bankovky/ochranne-prvky-1000-kc/>

⁷⁸ SURGA, L. *České bankovky a mince 1993–2012*. Praha, 2012, s. 46–47.

⁷⁹ PEKÁREK, J. *Poznáte padělek bankovky?* Praha, 2000, s. 23.

⁸⁰ CHMELÍK, J., BRUNA, E. *Hospodářská a ekonomická trestná činnost*. Praha, 2015, s. 49.

Obr. 4 Soutisková značka⁸¹

V případě vzorů bankovek platných v současnosti je přitom počínaje rokem 1996 soutisková značka složena z písmen „Č“ a „R“, kdy byla tímto způsobem nahrazena předešlá písmena „C“ a „S“.⁸² Je přitom vhodné dodat, že u všech bankovek je soutisková značka vždy shodná.⁸³

Mikrotext

Dále je mezi ochrannými prvky třeba zmínit mikrotext, který se nenachází pouze v ochranném proužku. V případě českých a československých bankovek je dlouho využíván v podobě ochranného prvku samostatně. Jde totiž o efektivní ochranu před inkoustovými tiskárnami. Jeho umístění je rozličné, lze se s ním setkat na rubové i lícové straně bankovky. V případě bankovky nominální hodnoty 200 Kč představuje mikrotext s písmeny „JAK“ podtisk v rozevřené knize. Lze jej nalézt rovněž uvnitř půdorysu hradeb v podobě opakujícího se textu „CNB“.

U všech bankovek se lze setkat se shodně umístěným mikrotextem, který vyobrazuje jejich nominální hodnotu, umístěn je ve vodorovném pruhu napravo od portrétu. V pruhu napravo od státního znaku je hodnota vytištěna mikrotextem slovy, a to s výjimkou bankovky nominální hodnoty 200 Kč.⁸⁴

⁸¹ Ochranné prvky 1000 Kč - Česká národní banka. [online]. Copyright © ČNB 2022 [cit. 28.03.2022]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/bankovky-a-mince/bankovky/ochranne-prvky-1000-kc/>

⁸² SURGA, L. *České bankovky a mince 1993–2012*. Praha, 2012, s. 48.

⁸³ CHMELÍK, J., BRUNA, E. *Hospodářská a ekonomická trestná činnost*. Praha, 2015, s. 49.

⁸⁴ VOLEVECKÝ, P. *Trestné činy hospodářské: vybrané problémy*. Praha, 2012, s. 43.

Obr. 5 Mikrotext na bankovce⁸⁵

Je však třeba doplnit, že tento ochranný prvek není v rámci běžného používání příliš praktický, přičemž laik má problémy s jeho rozpoznáním pouhým okem.⁸⁶ Padělek lze v tomto případě rozpoznat lupou. Jedná se o natolik malé písmo, že jej není možné běžnou tiskárnou napodobit, ačkoliv lze mikrotextem vytvářet i velice složité obrazce.⁸⁷

Skrytý obrazec

Efektivním ochranným prvkem proti reprodukci prostřednictvím moderních zařízení je dále skrytý obrazec, který je umístěn na líci všech českých bankovek, a to konkrétně na pravé straně dolního rohu v levém rameni zobrazené osoby. Číslo označující nominální hodnotu je skryto v linkách, jež tvoří rameno. Krátké linky vytištěné kolmo na sebe hlubotiskem propouští světlo pouze v jednom směru, a to ve svém.⁸⁸ Historicky poprvé došlo k využití tohoto ochranného prvku ve Švýcarsku ve 2. polovině 70. let 20. století.

Obr. 6 Skrytý obrazec na bankovce⁸⁹

⁸⁵ Ochranné prvky 1000 Kč - Česká národní banka. [online]. Copyright © ČNB 2022 [cit. 28.03.2022]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/bankovky-a-mince/bankovky/ochranne-prvky-1000-kc/>

⁸⁶ SURGA, L. *České bankovky a mince 1993–2012*. Praha, 2012, s. 48.

⁸⁷ VOLEVECKÝ, P. *Trestné činy hospodářské: vybrané problémy*. Praha, 2012, s. 42.

⁸⁸ SURGA, L. *České bankovky a mince 1993–2012*. Praha, 2012, s. 47.

⁸⁹ Ochranné prvky 1000 Kč - Česká národní banka. [online]. Copyright © ČNB 2022 [cit. 28.03.2022]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/bankovky-a-mince/bankovky/ochranne-prvky-1000-kc/>

Hodnotové číslo může být nalezeno pouze v případě, kdy dojde ke správnému naklopení bankovky proti světlu, což není jednoduché. Bankovka proto musí být držena ve vodorovném směru ve výšce očí a je třeba nalézt rovnoběžnost mezi světlem a její kratší/delší stranou.⁹⁰

Iridiscentní pruh

Mezi ochrannými prvky je rovněž třeba zmínit tzv. iridiscentní pruh, který je aktuálně využíván u bankovek vyšších nominálních hodnot, a to od nominální hodnoty 1000 Kč výše. Jedná se o duhově lesklý pruh, který je umístěn na pravém okraji bankovky lícni strany. Je zprava vzorovaný a má dvě barvy. Dříve byl používán jako rovný a jednobarevný. Při běžném pohledu na bankovku se zdá být průhledný a slabě zbarvený, pokud je sklopena proti světlu, pak v případě historicky starších vzorů 2000 Kč a 5000 Kč je možné tento pruh spatřit slabě zlatý, v případě bankovky nominální hodnoty 1000 Kč pak namodralý nádech.⁹¹

Obr. 7 Iridiscentní pruh⁹²

Je vhodné doplnit také to, že v případě novějších vzorů se lze kromě zlatého setkat ještě navíc s nádechem fialovým (vzory nominální hodnoty 1000 Kč a 5000 Kč) nebo případně modrým (2000 Kč), kde je navíc ještě kovový odlesk. Na pravé části pruhu jsou kromě toho světle vyznačena čísla, která značí nominální hodnotu bankovky. V případě jejího naklopení vypadají čísla vůči lesklému pruhu jako tmavší.⁹³

⁹⁰ SURGA, L. *České bankovky a mince 1993–2012*. Praha, 2012, s. 47.

⁹¹ ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. *Průvodce ochrannými prvky bankovek* [online]. Praha: Česká národní banka, 2011 [cit. 2022-01-02]. Dostupné na WWW: <https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/o_cnb/galleries/publikace/download/brozura_A5_ochranne_prvky.pdf>.

⁹² Ochranné prvky 1000 Kč - Česká národní banka. [online]. Copyright © ČNB 2022 [cit. 28.03.2022]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/bankovky-a-mince/bankovky/ochranne-prvky-1000-kc/>

⁹³ ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. *Průvodce ochrannými prvky bankovek* [online]. Praha: Česká národní banka, 2011 [cit. 2022-01-02]. Dostupné na WWW: <https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/o_cnb/galleries/publikace/download/brozura_A5_ochranne_prvky.pdf>.

Opticky proměnlivá barva

Posledním ze základních ochranných prvků pak je opticky proměnlivá barva na bankovce. Také v tomto případě jsou kvůli ochraně bankovek využity fyzikální jevy, v tomto případě se jedná o interferenci a reflexi barev. Opticky proměnlivá barva přitom byla jako ochranný prvek použita v případě všech vzorů bankovek o nominálních hodnotách 2000 Kč a 5000 Kč, kromě toho pak rovněž v případě bankovek nominální hodnoty 1000 Kč u vzorů od roku 1996 a u bankovek nominální hodnoty 500 Kč u vzoru z roku 2009.⁹⁴

⁹⁴ SURGA, L. *České bankovky a mince 1993–2012*. Praha, 2012, s. 49.

Obr. 8 Opticky proměnlivá barva⁹⁵

Je vhodné dodat, že tento ochranný prvek, který funguje na již zmíněném optickém efektu, je vytištěn speciální tiskovou barvou. Barva dokáže změnit své zbarvení vzhledem k úhlu, v němž je bankovka nakloněna proti světlu. Barva, kterou je možné vidět při normálním pohledu, se po naklopení bankovky proti světlu změní na zcela jinou barvu.⁹⁶

Další ochranné prvky

Nakonec je vhodné zmínit rovněž několik dalších ochranných prvků, které jsou rovněž prakticky využívány. Jde například o optickou značku pro nevidomé, dále to mohou být chemická vlákna a speciální barvy, číslování a sériová čísla, rastr, ruční rytina, případně také tzv. giloš. Tento zvláštní termín označuje útvar, jenž se skládá ze spojených jemných linek, které mohou být kruhové, elipsovité, případně pak v jiných geometrických liniích. Spojením těchto linek uspořádaných v pravidelných a neustále se opakujících intervalech vzniká složitý obrazec. V současné době vznikají prostřednictvím software, naproti tomu v minulosti se tiskly na gilošerce. Domácí kopírování není možné, jelikož dochází k rozrušení linek na dílčí segmenty, kdy je zřetelná mezera mezi dílčími úseky.⁹⁷

O možných budoucích bezpečnostních prvcích využívaných na bankovkách bude blíže pojednáno v 6. kapitole bakalářské práce.

⁹⁵ Ochranné prvky 1000 Kč - Česká národní banka. [online]. Copyright © ČNB 2022 [cit. 28.03.2022]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/bankovky-a-mince/bankovky/ochranne-prvky-1000-kc/>

⁹⁶ ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. *Průvodce ochrannými prvky bankovek* [online]. Praha: Česká národní banka, 2011 [cit. 2022-01-02]. Dostupné na WWW: <https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/o_cnb/.galleries/publikace/download/brozura_A5_ochranne_prvky.pdf>.

⁹⁷ LJUNG, M. Ochranné prvky na bankovkách: Papírová platidla. In: *Papírová platidla.cz* [online]. 20. 5. 2021 [cit. 2022-01-02]. Dostupné na WWW: <<http://www.papirovaplatidla.cz/informace/ochranne-prvky>>.

5 TRESTNÍ ZÁKONÍK A PADĚLÁNÍ PENĚZ

Věnujme nyní pozornost trestněprávním aspektům v oblasti mincí a bankovek, zejména platné právní úpravě ochrany měny v souladu s tuzemským trestním právem, v jejímž rámci jsou v tuzemském TZ ve znění pozdějších předpisů zahrnuty jednotlivé trestné činy proti měně a platebním prostředkům.

Právní úprava ochrany měny podle trestního práva

Ochrana české i zahraniční měny (eura) proti padělání a pozměnění je v rámci tuzemského TZ provedena ve shodě s Úmluvou 15/1932 Sb., o potírání penězokazectví. Z této Úmluvy přitom vychází, že mezinárodní ochrana je poskytována veškerým druhům peněz, které jsou na základě daných předpisů jednotlivých zemí jako signatářů Úmluvy v oběhu, kdy není rozlišováno mezi tím, zda se jedná o měnu vlastní, nebo jde naopak o měnu cizí. Z této Úmluvy pak dále vyplývá, že bude pro spáchání trestného činu potrestána následující osoba:⁹⁸

- a) *„kdo podvodně falešné peníze jakkoliv zhotovuje nebo kdo porušuje peníze, nechť k tomu použije jakéhokoliv prostředku,*
- b) *kdo podvodně falešné peníze uvádí do oběhu,*
- c) *kdo cokoliv podnikání k tomu, aby falešné peníze uvedl do oběhu, dovezl do státu, přijal nebo opatřil si je, věda, že jsou falešné,*
- d) *kdo se o tyto trestné činy pokusí a kdo se jich úmyslně zúčastní,*
- e) *kdo podvodně zhotovuje, přijímá nebo si opatří nástroje nebo jiné předměty, které jsou podle své povahy určeny k výrobě falešných peněz nebo k porušení peněz.“*

Dále je možné uvést, že trestné činy směřující proti měně a platebním prostředkům jsou v současnosti zakotveny v hlavě VI. upravující problematiku trestných činů hospodářských a věnují se jim konkrétně ustanovení § 233–239 platného TZ. V rámci následujících podkapitol bakalářské práce budou jednotlivé trestné činy blíže představeny.

5.1 Padělání a pozměnění peněz dle ustanovení § 233 TZ

Je možné uvést, že v rámci ustanovení § 233 TZ jsou zahrnuty trestné činy spočívající v padělání a pozměnění peněz. V rámci odst. 1 je ze strany zákonodárce sankcionován takový pachatel, který sobě nebo jiné osobě opatří nebo přechovává

⁹⁸ Čl. 3 Úmluvy 15/1932 Sb., o potírání penězokazectví.

padělané/uzměněné peníze nebo případně prvky peněz, které slouží k ochraně proti jejich padělání. V odst. 2 pak je upraven postih takového jednání pachatele, který padělá/uzmění peníze s úmyslem udat je jako pravé/platné, případně pak jako peníze vyšší hodnoty. Upraven je i postih takového jednání, kdy jsou padělané/uzměněné peníze udány jako pravé/platné nebo případně jako peníze vyšší hodnoty.⁹⁹

Dále je možné podotknout, že jako padělky peněz jsou označovány takové peníze, které ve srovnání s pravými penězi byly zhotoveny bez patřičného oprávnění za použití takových zařízení a materiálů, jež nejsou primárně určeny pro výrobu peněz. Jedná se přitom o vybočení z dílčích emisních vyhlášek ČNB a okolností sjednání tisku bankovek, resp. ražby mincí dle ustanovení § 15 zákona č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů, případně pak o vybočení ze zákonných podmínek týkajících se zhotovování napodobenin peněz podle vyhlášky č. 274/2011 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o oběhu bankovek a mincí.¹⁰⁰ Šámal v tomto ohledu podotýká, že jako na uzměněné peníze je pohlíženo na české nebo případně také cizí peníze, k jejichž uzměnění došlo z neplatných peněz takovým způsobem, aby získaly díky tomu podobu platných peněz v oběhu, případně pak takovým způsobem, aby v souvislosti s uzměněním z peněz nižší hodnoty získaly tyto peníze podobu peněz o vyšší hodnotě.¹⁰¹

Stranou zájmu nelze v tomto ohledu ponechat významné interpretační pravidlo za účelem posouzení peněz coby padělaných/uzměněných podle ustanovení § 233 platného TZ. Pravidlo sehrává roli zejména v případě, kdy s ohledem na aplikaci trestněprávních prostředků, a to vzhledem k výši hrozících trestů v případě trestných činů směřujících proti měně, by mohly vyvstat rozporuplné dojmy v banálních až absurdních případech, které mohou být založeny kupříkladu na hodnocení jednostranné napodobeniny coby padělku. Z rozsudku Nejvyššího soudu ČR v tomto případě plyne, že jako padělané peníze jsou pokládány libovolné napodobeniny, které s ohledem na svou kvalitu mohou být v rámci udávání, byť pouze za jistých okolností (například při snížené viditelnosti během placení), zaměněny za pravé peníze, díky čemuž se dostanou do oběhu.

⁹⁹ Viz ust. § 233 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰⁰ Viz ust. § 13 a § 14 vyhlášky č. 274/2011 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o oběhu bankovek a mincí.

¹⁰¹ ŠÁMAL, P. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha, 2012, s. 2337.

Z toho pak plyne, že takové peníze jsou způsobilé k tomu, aby byly ze strany pachatele v souvislosti s jejich udáním porušeny zájmy spočívající v adekvátní ochraně měny.¹⁰²

Je vhodné také uvést, že objektivní stránka trestného činu spočívá v tom, že pachatel ve smyslu ustanovení § 233 odst. 1 TZ sobě nebo jiné osobě padělané peníze opatří nebo je případně přechovává, nicméně neexistuje zde takový úmysl, že dojde z jeho strany k udání padělaných/uzměněných peněz. Trest odnětí svobody je v tomto případě stanoven na dobu 1 roku až 5 let. V rámci odst. 2 pak již jde o případy, kdy jsou peníze padělané nebo uzměněné za takovým účelem, že dojde k jejich udání jako peněz pravých; roli pak již nesehrává kvalita padělku ani to, zda byly ve skutečnosti udány do peněžního oběhu.¹⁰³ V tomto případě činí trestní sazba 3 roky až 8 let. Je však nutné dodat, že v případě, kdy je ze strany pachatele pouze předstíráno, že jsou předávány pravé peníze na základě výstřižků napodobenin z časopisů, kdy není plněna funkce oběživa, nejde o uvedený trestný čin. Takové jednání by bylo ve skutečnosti kvalifikováno jako trestný čin podvodu, jelikož ze strany pachatele nejsou udávány padělané peníze, ale je namísto toho jiná osoba uváděna v omyl.

Dále pak v rámci odst. 3 je trest pachateli zvýšen v souvislosti s jeho členstvím v organizované skupině, případně pak v souvislosti se způsobením škody značného rozsahu. Za takovou škodu pak jsou pokládány případy, kdy hodnota padělku činí nejméně 500 000 Kč. V rámci odst. 4 jsou jmenovány další případné přitěžující okolnosti: členství pachatele v organizované skupině působící ve větším počtu zemí nebo velký rozsah způsobené škody. V případě těchto přitěžujících okolností pak činí trestní sazba 8–12 let. Z hlediska subjektivní stránky je přitom vždy požadována existence úmyslu, který je spojen se skutečností, že jde o padělané/uzměněné peníze.¹⁰⁴

5.2 Neoprávněné opatření, padělání a uzměnění platebního prostředku dle ustanovení § 234 TZ

Dále je třeba zmínit rovněž trestný čin spočívající v neoprávněném opatření, padělání a uzměnění platebního prostředku ve smyslu ustanovení § 234 TZ. V tomto případě je možné oprávněně předpokládat, že zákonodárce reagoval na fenomén v podobě využívání elektronických platebních prostředků, jelikož je v rámci této

¹⁰² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 8. 1990, sp. zn. 3 To 42/90.

¹⁰³ Viz odst. 1 a 2 ust. § 233 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰⁴ Viz odst. 4 ust. § 233 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů.

skutkové podstaty věnována pozornost neoprávněnému opatření platební karty nebo úpravě padělání/pozměnění karty a jejímu využití; vynechána není ani otázka samostatné úpravy padělání karty a pozměnění s následujícím použitím, což je možné pokládat za obdobu udávání peněz jako pravých.¹⁰⁵ V tomto ohledu je reflektován tzv. skimming platebních karet, kdy jsou kopírována data pocházející z platebních karet, k čemuž obyčejně dochází v praxi přímo při výběrech peněz v bankomatu.

K tomuto je možné doplnit, že zákonný znak, který je založen na tom, že dojde ze strany pachatele k neoprávněnému opatření neprenosné platební karty jiné osoby, jež je identifikovatelná na základě jména nebo čísla, je naplněn ve skutečnosti libovolným způsobem, jimž je tato karta získána bez právního důvodu. Může se tedy jednat rovněž o nález platební karty, pakliže se pachatel rozhodne si tuto nalezenou platební kartu ponechat, aniž by ji odevzdal bance, případně pak orgánům Policie ČR.¹⁰⁶

5.3 Udávání padělaných a pozměněných peněz dle ustanovení § 235

TZ

Dalším trestným činem podle tuzemského trestního práva je také trestný čin spočívající v udávání padělaných/pozměněných peněz, který je upraven v rámci ustanovení § 235 TZ. Tato skutková podstata se tedy vztahuje na takového pachatele, z jehož strany jsou padělané/pozměněné peníze, kterými mu bylo placeno jako penězi pravými, udány jako peníze pravé. Je tomu tedy možné rozumět tak, že pachatelem byly obdrženy padělané/pozměněné peníze v podobě protihodnoty za určitou věc, službu nebo případně jinou činnost. Nicméně tento pachatel v okamžiku, kdy mu bylo placeno, nebyl uvědomen o tom, že se v daném případě jedná o padělané/pozměněné peníze; tuto skutečnost se dozvěděl až poté, co tyto peníze přijal.¹⁰⁷

V tomto ohledu je třeba reflektovat samotný fakt, že tato osoba byla do manipulace s nepravými penězi vmanipulována v souvislosti s platbou od jiné osoby. S myšlenkou, že za takové peníze není poskytována náhrada, se mohou některé osoby rozhodnout pro takové jednání, které bude založeno na tom, že se zbaví těchto peněz udáním, aby zamezil finanční ztrátě. Na základě usnesení Nejvyššího soudu bylo v tomto ohledu uvedeno, že typicky půjde v praktické rovině o případy v maloobchodním prodeji, kdy by drobný živnostník musel nést v souvislosti s tím

¹⁰⁵ Viz ust. § 234 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰⁶ Viz například usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2008, sp. zn. 7 Tdo 155/2008.

¹⁰⁷ NOVOTNÝ, F. *Trestní zákoník 2010: komentář, judikatura, důvodová zpráva*. Praha, 2010, s. 474–476.

znatelnou finanční ztrátu. Je přitom možné předpokládat, že dané ustanovení se bude týkat i takových případů, kdy k předešlému získání padělaných/pozměněných peněz nedojde při platbě, ale i v podobě jejich navrácení jako rozdílu ceny zboží při jiné platbě, kdy peníze zastávají v tomto ohledu funkci hodnotového ekvivalentu.¹⁰⁸

V praxi se budou velmi pravděpodobně výjimečně vyskytovat případy, kdy budou takové peníze udávány ve větších obchodních centrech, případně pak v bankách, kde je velmi akcentováno odpovídající nakládání s případným podezřelým oběživem.

5.4 Výroba a držení padělatelského náčiní dle ustanovení § 236 TZ

V rámci ustanovení § 236 TZ je postihována výroba, prodej, zpřístupnění nebo také přechovávání taxativně uvedených nástrojů a zařízení, které jsou využívány – nebo jsou případně z hlediska technického způsobilé – pro padělání/pozměňování peněz. Jak podotýká Novotný, v případě, kdy jednání pachatele směřuje ke skutečné výrobě nebo padělání, a tedy k individuálně stanovenému trestnému činu, bude možné postihovat pachatele kvůli přípravě trestného činu padělání a pozměnění peněz ve smyslu ustanovení § 20 odst. 1, ustanovení § 233 odst. 2 alinea 1 TZ.¹⁰⁹

Je možné dodat, že předmětný delikttní skutek bude ze strany pachatele spáchán v souvislosti s tím, že budou vyrobeny, opatřeny nebo také přechovávány předměty určené k padělání/pozměňování peněz, kdy nesehrává roli, zda byly tyto skutečně užity. Z uvedeného plyne, že je v tomto ohledu dostačující již samotná příprava, což v praxi znamená situaci, kdy si člověk pořídí takové zařízení, které je způsobilé k padělání peněz, například tiskařský lis, papíry či barvu pro kopírování, raznice nebo případně formy za účelem padělání mincí či barevnou kopírku/tiskárnu. Úmysl tedy v tomto případě musí představovat to, že si člověk prokazatelně obstaral příslušné nástroje za účelem padělání/pozměnění peněz. Trest odnětí v tomto případě dosahuje výše 2 let, případně může být pachatel tohoto trestného činu potrestán zákazem činnosti nebo propadnutím věci.¹¹⁰

Dále pak je v rámci odst. 2 ustanovení § 236 TZ uvedena kvalifikovaná skutková podstata, kdy je předpokládáno, že jednání ve smyslu ustanovení 1 se dopustí osoba v souvislosti s výkonem svého povolání.

¹⁰⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 8. 2010, sp. zn. 7 Tdo 796/2010.

¹⁰⁹ NOVOTNÝ, F. *Trestní zákoník 2010: komentář, judikatura, důvodová zpráva*. Praha, 2010, s. 475.

¹¹⁰ Viz ust. § 236 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů.

Proto je v tomto směru stanovena také vyšší trestní sazba, a to s ohledem na zneužívání postavení vzhledem k dostupným prostředkům, vědomostem, znalostem i samotnému přístupu k moderním technikám. Trestní sazba je v tomto směru stanovena v délce 1 roku až 5 let.¹¹¹

5.5 Neoprávněná výroba peněz dle ustanovení § 237 TZ

V rámci ustanovení § 237 TZ je zakotven trestný čin spočívající v neoprávněné výrobě peněz. Ve srovnání s ustanovením § 233 TZ se přitom jedná podle poznatků Novotného z technického hlediska o výrobu peněz „pravých“, tedy takových peněz, které jsou vyrobeny osobami k výrobě peněz oprávněných. K tomuto přitom dochází za použití takových zařízení, jež jsou pro tyto účely určena. Využity jsou k tomuto účelu rovněž pravé materiály. Problémem pak je tedy v tomto kontextu porušení práva daných institucí výrobu peněz zadávat a následně vyrobené peníze uvádět do oběhu. To se pak vztahuje i na peníze, které nebyly doposud vydány, nicméně jsou pro peněžní oběh v budoucnosti určeny (kupříkladu se může jednat o nové vzory bankovek, které nebyly doposud uvedeny do oběhu), a to popřípadě i za aplikace ustanovení, jež upravuje přípravu ve smyslu ustanovení § 20 odst. 1 TZ.¹¹²

Je vhodné dodat, že předmětná skutková podstata trestného činu byla do tuzemského právního řádu vložena v souvislosti s implementací rámcového rozhodnutí Rady Evropské unie č. 2000/383/SVV o zvýšené ochraně trestními a jinými sankcemi proti padělání ve spojitosti se zaváděním eura¹¹³, došlo k jejímu zavedení především v souvislosti s jednotnou měnou Evropské unie. Nakonec lze dodat, že formy nakládání s těmito penězi vzhledem ke své podstatě kopírují pojmy zahrnuté v rámci ustanovení § 233 TZ, kromě toho kvalifikované skutkové podstaty v odst. 3 a 4 korespondují s odpovídající úpravou daného ustanovení. Trestní sazba v případě trestného činu spočívajícího v neoprávněné výrobě peněz dosahuje výše mezi 1 rokem až 10 lety.¹¹⁴

5.6 Ohrožování oběhu tuzemských peněz dle ustanovení § 239 TZ

Nakonec je třeba zmínit i trestný čin spočívající v ohrožování oběhu tuzemských peněz na základě ustanovení § 239 platného TZ. V rámci tohoto ustanovení jsou přitom zahrnuty 2 dílčí skutkové podstaty. V rámci odst. 1 předmětného ustanovení pak je

¹¹¹ Viz odst. 2 ust. § 236 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů.

¹¹² NOVOTNÝ, F. *Trestní zákoník 2010: komentář, judikatura, důvodová zpráva*. Praha, 2010, s. 476.

¹¹³ Ve znění rámcového rozhodnutí Rady Evropské unie č. 2001/888/SVV.

¹¹⁴ Viz odst. 1 až 4 ust. § 237 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů.

zakotveno, že se trestného činu dopustí taková osoba, která provede neoprávněnou výrobu nebo případně vydání náhražek českých peněz, případně pak vydá takové náhražky do peněžního oběhu.¹¹⁵ Za náhražku jsou pokládány hotovostní platební prostředky, které mají trvale/dočasně plnit funkci peněz, a tedy představovat oběživo a platební prostředek. Může se jednat o papírové a mincovní náhražky, kdy zadavatel sjednává s výrobcem v tomto směru vytištění.

V rámci odst. 2 ustanovení § 239 je stanoveno, že takový delikt spáchá osoba, která aniž by k tomu měla náležitý zákonný důvod, odmítá tuzemské peníze nebo případně provádí jejich úmyslné poškozování.¹¹⁶ Oběživo nesmí být odmítáno v rozporu se zákonem č. 136/2011 Sb., o oběhu bankovek a mincí, v jehož rámci je zakotvena obecná povinnost k přijímání tuzemského oběživa, a dále pak související výjimky.

K problematice odmítání a poškozování českých peněz se vyjadřuje například Bakeš, který uvádí, že se nejedná o příliš rozšířenou podobu trestné činnosti. Za poškozování pak lze v souladu s názorem autora pokládat rovněž zapracování platných mincí do uměleckých předmětů a šperků. Autor v tomto ohledu poukazuje rovněž na historický unikátní případ výrobního podniku, jenž používal tehdy platné jednohalérové mince z kvalitního hliníku pro produkci podložek pod šrouby, přičemž byl v této činnosti vysoce efektivní a dosáhl značné úspory nákladů.¹¹⁷

¹¹⁵ Viz odst. 1 ust. § 239 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů.

¹¹⁶ Viz odst. 2 ust. § 239 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů.

¹¹⁷ BAKEŠ, M. *Finanční právo*. 6., upr. vyd. Praha, 2012, s. 486–487.

6 BUDOUCNOST PENĚZ A JEJICH BEZPEČNOST

Důležitou otázkou zůstává budoucí ochrana bankovek, a to zejména s ohledem na pokračující vývoj v oblasti moderních technologií. Jak se budou vyvíjet prvky platidel v budoucnosti? Kromě toho však nelze vynechat ani zmínku o budoucnosti platidel jako takových, kdy v této oblasti budou velmi pravděpodobně hrát velkou roli bezhotovostní platby.

6.1 Budoucnost v podobě bezhotovostních plateb

Obecně je předpokládáno, že za několik desítek let dojde k vymizení peněz v podobě, v jaké je známe v současnosti. Budou nahrazeny kreditními kartami, elektronickými čipy a biometrickými ukazateli, které zabrání jejich zneužití. Takové nové technologie se bezesporu rozšíří do veškerých prodejních odvětví, aby mohl být rovněž zrychlen proces placení. Využití čipu nebo elektronických karet v případě platby vyšší částky s potvrzením PIN kódem nebo biometrickou identifikací postupně omezí potřebu fyzických peněz a v případě úhrady malých částek pak dojde právě k urychlení procesu placení.

Je možné uvést, že trend v podobě čipových karet se bude nadále šířit do dalších obchodů, kde tato možnost v současnosti ještě neexistuje. Stále častěji jsou čipovou technologií vybavovány hodinky, mobilní telefony nebo přívěsky na klíče. Díky tomu roste komfort služeb i rychlosti odbavení zákazníků u pokladen. Zákazníci spatřují také výhody v tom, že nepotřebují drobné peníze, takže vlastně jde o bezproblémové placení. K rozšíření čipů a platebních karet pak pravděpodobně dojde zejména tehdy, kdy s nimi bude možné zaplatit útratu na všech nákupních místech a také v případě transakcí nižších hodnot. Díky tomu by odpadla povinnost u sebe nosit peněžní hotovost.

Vzhledem k již zmíněnému technickému vývoji se bezesporu stále běžnější záležitostí stane placení pomocí otisku prstů nebo jiné biometrické hodnoty, kdy pro doplňkovou jednoznačnou identifikaci se nabízí pouze zadání PIN kódu. Naprosto tedy odpadne povinnost nosit s sebou čipy nebo karty. Zejména pak mladí lidé, kteří jsou navyklí využívat moderní technologie, se k takovým moderním způsobům placení staví pozitivně a flexibilně reagují na nové platební možnosti. Pro tuto skupinu obyvatel (a nejen pro ni) mají platby pomocí čipu nebo platebních karet značný potenciál do budoucnosti.

6.2 Budoucnost ochrany bankovek

Nyní je vhodné ponechat stranou zájmu možnou náhradu peněz jinými způsoby úhrady a pozastavit se rovněž nad možnostmi z hlediska budoucích ochranných prvků bankovek. Jednou z těchto možností je například využití mikročipu. Plusem je zejména jeho malá velikost, což znesnadňuje jeho rozpoznání pouhým okem či nahmatáním v bankovce. Do čipu se ukládá 38místný kód centrální banky, který je možné přečíst pouze v případě využití speciální bezkontaktní čtečky. Využit je v tomto případě kovový bezpečnostní proužek.

Dále se nabízí k výrobě bankovek využít speciální papír. S ohledem na současnou pandemickou situaci je bezesporu používání bankovek rizikové, a to s ohledem na možný přenos onemocnění. Tento druh papíru tedy našel své uplatnění v rámci ničení bakterií, v současnosti se ale stal důležitým zejména požadavek na to, aby dokázal ničit i viry. Princip fungování je možné popsat tak, že pokud se dostanou nebezpečné mikroorganismy (viry) na povrch tohoto papíru, do půl hodiny budou zničeny. Nyní se pracuje na tom, aby byl koronavirus zničen již do 10 minut. Základem je přitom využití speciálního mixu kovů, který je v průběhu několika fází výroby přimíchán do pomleté celulózy. Plnivo je následně rozmístěno rovnoměrným způsobem v rámci celé hmoty papíru, díky čemuž je aktivní ve všech vrstvách.¹¹⁸

Další možností je také budoucí náhrada tradičních papírových peněz plastovými penězi. Ty jsou vyrobeny z polymeru a jejich padělání je náročnější záležitostí. Polymerový materiál, který je potažen ochranným lakem, je více odolný vůči opotřebení ve srovnání s tradičním využívaným bankovkovým papírem. Další výhodou je větší šetrnost k životnímu prostředí. Ačkoliv je možné hovořit o nákladnější výrobě, výhody jako odolnost, delší životnost, vyšší odolnost vůči vlhku a vysokým teplotám převažují.

V případě použití polymeru se nabízí rovněž možnost využít nové ochranné prvky, mezi které je možné zařadit difrakční mřížky nebo průhledné políčko. Na polymer mohou být aplikovány veškeré ochranné prvky, které jsou využívány v případě papírových bankovek. U plastových peněz pak reliéfní číslo značící nominální hodnotu pomáhá osobám nevidomým. U plastových bankovek jsou rovněž využívány principy ofsetu, hlubotisku, knihtisku i sítotisku. Velkou výhodou je v tomto případě možnost vytvořit průhledné oblasti, aby mohlo být zcela zamezeno kopírování a skenování. To je

¹¹⁸ SEZNAM ZPRÁVY. Česká firma vyrábí papír odolný vůči koronaviru, budou z něj bankovky. In: *Seznamzpravy.cz* [online]. 9. 12. 2020 [cit. 2022-01-02]. Dostupné na WWW: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/ceska-firma-vyrabi-papir-odolny-vuci-koronaviru-budou-z-nej-bankovky133053?fbclid=IwAR3qBHGLIIVR7k-WqK0iqJV8X9VV-4QY8_69WsJqwkBnM_Z9MgaEGMwc5c>.

nadále umocněno vodoznakem a opticky proměnlivou barvou, která je obvyčejně využita přes průhledové okýnko. Při naklápění bankovky dochází ke změně barvy a zobrazení. Na průhledovém okně je kromě toho umístěn difrakční optický prvek, kde se po sklopení zobrazí číslo, které značí nominální hodnotu dané bankovky.

Dalším možným budoucím ochranným prvkem bankovek pak je také barva motýlích křídel, se kterou přišli vědci z univerzity v Cambridgi. Základem je proměnlivá barevnost křídel motýla, kdy tato proměna vzniká v souvislosti s odrazem světla od mikroskopické struktury. Fyzikové se následně pokusili o napodobení struktury povrchu tohoto křídla a našli odpovídající materiály, jež se vyznačují kýženými optickými vlastnostmi. Na křemíkovém podkladu pokrytém tenkou vrstvou zlata byly v koloidním roztoku rozloženy polystyrenové kuličky, které se následně vlivem působení malého elektrického napětí pravidelně umístily. Na denním světle přitom výsledná uměle vytvořená struktura vytváří optický efekt. V případě použití speciálního optického polarizačního mikroskopu zmizí žlutozelené světlo a v bočním modrém světle se objeví určité obrazce. V úvahu tedy přichází i to, že v horizontu budoucnosti bude možné se s takovým ochranným prvkem setkat na bankovkách, pasech či dalších důležitých dokumentech.

Nakonec je možné zmínit také ochranný prvek v podobě elektronického obvodu umístěného v bankovkách. Díky němu bude možné sledovat pohyb bankovky a ztížit tak práci padělatelům. Nicméně otázkou by bylo pochopitelně již samotné zabudování obvodu do tenké bankovky. Nabízí se využití organických molekul, které se chovají jako polovodiče. Vědci vytvořili tranzistorovou síť s celkem 100 organickými tranzistory, které jsou ovládány napájením 3 V. V rámci jednotlivých obvodů jsou nakonfigurovány informace, které mohou být díky čtečce přečteny. Výsledkem pak bude přes vyšší náklady zejména vysoká ochrana bankovky.

7 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ

Výzkumné šetření bylo provedeno se zvoleným vzorkem respondentů. Nejprve bude blíže představena metodika výzkumného šetření společně s jeho cílem, poté bude uveden konkrétní výzkumný vzorek. Nakonec budou podrobně interpretovány výsledky, které byly prostřednictvím tohoto výzkumného šetření zjištěny.

7.1 Metodika a cíl výzkumného šetření

Dotazníkové šetření představuje primární šetření kvantitativního charakteru. Tato metoda je vhodná zejména pro hromadné získávání dat, jež se týkají velkého počtu respondentů. V rámci šetření byl využit nestandardizovaný anonymní dotazník, který je součástí přílohové části bakalářské práce. Výhodou dotazníkové metody je zejména její jednoduchost, finanční i časová nenáročnost a také možnost získaná data jednoduše kvantifikovat a následně počítačově zpracovat.¹¹⁹

Pro účely šetření byl předem připraven dotazník, který se skládal z 16 otázek otevřených, polouzavřených i uzavřených s možností volby 1 nebo více odpovědí. Otázky zařazené do dotazníku se týkaly zejména toho, jaké povědomí mají respondenti o problematice ochranných prvků současně platných českých bankovek. Bylo nezbytné do dotazníku zařadit odpovídající počet otázek s konkrétním zaměřením, aby nebyli respondenti nuceni strávit hodně času nad odpověďmi a současně aby byly získány veškeré podstatné informace pro dosažení stanoveného cíle této bakalářské práce.

V úvodu dotazníku byli respondenti v krátkosti seznámeni s účelem tohoto dotazníku, součástí bylo také poděkování za spolupráci. Ve druhé části dotazníku již byly obsaženy vlastní otázky týkající se zkoumaného tématu. Jak již bylo nastíněno, dotazník obsahuje především otázky zkoumající povědomí respondentů o současných ochranných prvcích českých bankovek. Zařazeny jsou však rovněž otázky zkoumající povědomí respondentů o platné trestněprávní úpravě padělání peněz v naší zemi. Posledními otázkami dotazníku pak byly otázky identifikační, v jejichž rámci je zjišťován věk respondentů, pohlaví a nejvyšší dosažené vzdělání.

Dotazníkové šetření bylo uskutečněno v terénní i elektronické podobě. Respondenti byli osloveni prostřednictvím sociálních sítí a elektronickou poštou. Vyplnění dotazníku bylo zcela na bázi dobrovolnosti, dotazník byl zcela důvěrný a anonymní a respondenti byli patřičně upozorněni na to, že jeho výsledky poslouží

¹¹⁹ MÁTEL, A. *Teorie sociální práce I: sociální práce jako profese, akademická disciplína a vědní obor*. Praha, 2019.

pouze účelům této bakalářské práce. Se všemi osobními daty bylo nakládáno zcela v souladu s platnými předpisy, které se týkají ochrany osobních údajů. Výzkum se uskutečnil během podzimních měsíců roku 2021 a záměrem bylo v rámci šetření získat odpovědi od nejméně 300 respondentů. Konkrétní výzkumný vzorek respondentů, kteří se zúčastnili šetření, je uveden v rámci následující podkapitoly bakalářské práce.

Získaná data byla následně zpracována. Data jsou v textu práce interpretována ve slovní podobě, což je pro přehlednost doplněno o související výstupy ve formě tabulek. Akcentovány jsou přitom důležité informace, které byly získány prostřednictvím provedeného šetření. Získaná data umožní dosáhnout stanoveného cíle této bakalářské práce. Výsledky šetření jsou následně využity v rámci formulace odpovídajících návrhů, které by měly přispět k zamezení trestné činnosti v oblasti padělání a pozměňování peněz v naší zemi.

7.2 Výzkumný vzorek

V rámci této podkapitoly je třeba představit také výzkumný vzorek respondentů. Jak již bylo uvedeno, záměrem bylo v rámci šetření získat odpovědi od nejméně 300 respondentů. Celkem byly získány v rámci dotazníkového šetření odpovědi od 320 respondentů z řad české veřejnosti. Pokud jde o strukturu oslovených respondentů z hlediska jejich pohlaví, pak je možné uvést, že byly získány odpovědi od 176 žen a 144 mužů, což ukazuje na to, že se dotazníkového šetření účastnilo celkem 55 % žen a 45 % mužů.

Níže uvedená tabulka pak poskytuje informace o věkovém rozložení respondentů. Věková struktura byla přitom rozdělena do několika základních kategorií.

Tab. 2 Věkové rozložení respondentů¹²⁰

Věk	Celkem	% celkem
do 25 let	77	24 %
26–35 let	96	30 %
36–45 let	70	22 %
46–55 let	58	18 %
56 let a více	19	6 %
Celkem	320	100 %

¹²⁰ Vlastní zpracování

Jak lze z výše uvedené tabulky vysledovat, největší počet respondentů, kteří se zúčastnili tohoto šetření, spadal do věkové kategorie 26–35 let, kdy se jednalo o celkem 30 % všech oslovených respondentů. Dále byla hojně zastoupena věková kategorie do 25 let, kdy respondentů z této kategorie bylo celkem 24 % a dalších 22 % respondentů spadalo do věkové kategorie 36–45 let. Nejméně respondentů pak spadá do kategorie 56 a více let, a to pouze 6 % všech oslovených respondentů.

Poslední identifikační otázkou v rámci šetření pak byla otázka na nejvyšší dosažené vzdělání respondentů. Zjištěné výsledky jsou patrné z tabulky 2.

Tab. 3 Struktura respondentů z hlediska nejvyššího dosaženého vzdělání¹²¹

Vzdělání	Celkem	% celkem
Základní	29	9 %
Vyučen/a	70	22 %
Středoškolské s maturitou	150	47 %
Vyšší odborné	42	13 %
Vysokoškolské	29	9 %
Celkem	320	100 %

Lze si povšimnout, že nejvíce respondentů dosáhlo středního vzdělání s maturitou, celkem se jednalo o 47 % všech respondentů. Druhým nejvíce zastoupeným vzděláním pak bylo středoškolské vzdělání s výučním listem, které uvedlo celkem 22 % respondentů. Naopak relativně nejméně respondentů pocházelo z řad jedinců se základním a vysokoškolským vzděláním, kdy obě kategorie byly shodně zastoupeny 9 %.

7.3 Výsledky výzkumného šetření

V rámci následující podkapitoly bakalářské práce bude provedena interpretace výsledků, které byly získány provedeným dotazníkovým šetřením. První otázkou se ptala na to, jaký způsob placení za zboží a služby respondenti v současnosti preferují. Celkem 202 respondentů (63 %) uvedlo, že preferují zejména bezhotovostní platbu, z čehož pak dále plyne, že jejich kontakt s bankovkami a hotovostními penězi obecně je pravděpodobně omezený. Pro platbu hotovostí se vyslovilo celkem 15 % respondentů, a to zejména z kategorie osob nad 56 let. Oblíbenost bezhotovostních plateb může souviset s mnoha faktory, kam může spadat věk, rozmach moderních technologií společně s nárůstem možností platby jejich prostřednictvím, dále pak také jejich

¹²¹ Vlastní zpracování

bezpečnost a jednoduchost. Úlohu v tomto ohledu pravděpodobně sehrává také koronavirová pandemie, kdy je obecně doporučováno z hygienických důvodů preferovat bezhotovostní platby. Zbývající respondenti (22 %) uvedli, že v tomto směru nemají vyhraněný názor.

Dále byli respondenti dotázáni na to, zda již někdy v minulosti slyšeli o ochranných prvcích českých bankovek. V tomto směru výsledek hovoří poměrně jasně: celkem 301 respondentů (94 %) uvedlo, že se s tímto pojmem již setkali, pouze 6 respondentů (2 %) naopak uvedlo, že nikoli. Zbývající 4 % respondentů uvedla, že si nejsou jisti, zda se s tímto pojmem již setkali. Z uvedeného tedy naprosto jasně plyne, že naprostá většina respondentů ochranné prvky bankovek již zaznamenala.

Dále byli respondenti vyzváni k tomu, aby vypsali veškeré ochranné prvky českých bankovek, které sami znají. Jednalo se o otevřenou otázku, kam měli respondenti možnost vepsat odpovědi dle vlastního uvážení. Nejčastěji byl v rámci této otázky uváděn vodoznak, který je ochranným prvkem relativně všeobecně známým, kdy například ve filmech nebo obchodech je kontrolován průhledem proti světlu. Uvedlo jej celkem 305 respondentů. Dále byl mezi dotazovanými respondenty velmi často uváděn ochranný proužek, na který poukázalo 270 respondentů. Ostatní ochranné prvky již byly uváděny méně často, mezi odpověďmi se objevila také soutisková značka, mikrotext nebo ochranná vlákna a ochranný proužek. Pouze 20 respondentů zmínilo také iridiscentní pruh, pouze 3 respondenti uvedli také některý z dalších ochranných prvků, mezi které patří například giloš.

Dále byly respondenti dotázáni na to, na které ze stran je podle jejich názoru umístěn vodoznak při pohledu z lícové strany bankovky. Odpovědi jsou patrné z níže uvedené tabulky.

Tab. 4 Povědomí respondentů o umístění vodoznaku na bankovce¹²²

Odpověď	Celkem	% celkem
Levá strana bankovky	243	76 %
Pravá strana bankovky	38	12 %
Uprostřed bankovky	23	7 %
Nevím	16	5 %
Celkem	320	100 %

¹²² Vlastní zpracování

V rámci předešlé otázky šetření byl nejznámějším ochranným prvkem vodoznak. Nicméně jak bylo zjištěno, jeho správné umístění na bankovce zná ve skutečnosti pouze 76 % dotazovaných. Celkem 12 % respondentů se domnívá, že vodoznak je umístěn na pravé straně bankovky. Dalších 7 % respondentů pak uvádí, že je vodoznak umístěn uprostřed bankovky, zbylých 5 % respondentů pak správnou odpověď neznalo. Z uvedeného plyne, že zhruba 3/4 respondentů znají správné umístění vodoznaku na bankovce.

Dále byla v rámci šetření zařazena otázka zkoumající viditelnost soutiskové značky na bankovce. Tento ochranný prvek je v případě bankovek všech nominálních hodnot totožný a spočívá na principu perfektního soutisku. Na každé straně bankovky je natištěna část obrazce, v případě průhledu proti světlu se pak celý tento obrazec stává viditelný. Tuto správnou možnost vědělo 64 % všech dotazovaných respondentů. Naopak 16 % respondentů uvedlo, že je tomu tak z rubové strany, 10 % respondentů zvolilo odpověď, že z lícové strany. Zbylá 1/10 respondentů uvedla, že neví. Je možné doplnit, že volba strany z hlediska kontroly nehraje roli, důležitý je pohled proti světlu.

Dále byli respondenti vyzváni k označení ochranného prvku, který byl zobrazen na obrázku. Celkem 55 % respondentů odpovědělo, že se jedná o iridiscentní pruh, 45 % respondentů zvolilo odpověď chybnou, případně někteří uváděli, že neví (15 % respondentů). Přitom je třeba poukázat na to, že iridiscentní pruh představuje jeden ze základních ochranných prvků bankovek a jedná se o duhově lesklý pruh, který je umístěn na pravém okraji bankovky lícni strany.

Dalším ochranným prvkem, na který byli respondenti dotazováni, byl ochranný proužek. Konkrétně byli respondenti požádáni o to, aby vyloučili veškeré uvedené výroky, kterými se podle jejich názoru ochranný proužek obsažený na bankovce nevyznačuje. Respondenti měli možnost volby více odpovědí současně. Odpovědi jsou patrné z níže uvedené tabulky.

Tab. 5 Povědomí respondentů o vlastnostech ochranného proužku bankovky¹²³

Odpověď	Celkem
Je zapuštěn přímo v papíru bankovky	58
Je na bankovce natištěn	262
Při pohledu proti bankovce je celistvý	150
Nese nominální hodnotu bankovky	75

¹²³ Vlastní zpracování

Je vhodné na tomto místě připomenout, že ochranný prvek označovaný jako ochranný proužek je zapuštěn v bankovkovém papíru, prostřednictvím mikrotextu je na něm natištěna nominální hodnota bankovky a kromě toho v případě pohledu na bankovku proti světlu je ochranný proužek celistvý. Pravdivý tedy není výrok, že je ochranný proužek na bankovce natištěn. Nejvíce respondentů (262) správně uvedlo, že není pravda, že by byl ochranný proužek na bankovce natištěn. Nicméně vzhledem ke skutečnosti, že někteří z respondentů odpověděli v rámci této otázky chybně, by pro ně praktické rozpoznání případného falešného ochranného proužku mohlo být spojeno s určitými problémy.

Dále byli respondenti v rámci šetření dotazováni na to, jakým způsobem je možné podle jejich názoru zkontrolovat v praxi iridiscentní pruh na bankovce. Opětovně měli v tomto ohledu možnost volby z několika odpovědí. Je vhodné připomenout, že tzv. iridiscentní pruh na bankovce se při běžném pohledu jeví jako proužek průhledný a slabě zbarvený. Když je bankovka sklopena proti světlu, dojde ke změně nádechu barvy na pruhu a k tomu se navíc přidá kovový odlesk. Tímto způsobem však odpověděla necelá čtvrtina (24 %) oslovených respondentů. Celkem 52 % respondentů se domnívalo, že je k tomu potřebné využití UV lampy. V tomto směru by bylo možné předpokládat, že si respondenti spletli iridiscentní pruh s ochrannými vlákny, která ve skutečnosti pod UV lampou září. Celkem 10 % respondentů pak uvedlo, že pro tyto účely je nutné se na bankovku podívat proti světlu a 7 % respondentů by využilo přímý pohled na bankovku. Zbývajících 7 % respondentů uvedlo, že neví. Z uvedeného výsledku pak plyne, že navzdory velice jednoduché možnosti kontroly tohoto ochranného prvku celkem 76 % oslovených respondentů v praxi nedokáže tuto kontrolu správně vykonat.

Další otázka se ptala na to, kdo je popsán na českých bankovkách. Je možné uvést, že každá bankovka je opatřena podpisem guvernéra ČNB z doby, kdy došlo k jejímu vytištění. V tomto případě byli respondenti poměrně úspěšní, jelikož odpověď zvolilo plných 84 % dotazovaných. Zbývajících 13 % oslovených respondentů se domnívalo, že jsou bankovky opatřeny podpisem českého prezidenta. Navzdory tomu však v tomto případě naprostá většina respondentů odpověděla správně.

Dále byla položena otázka, zda podle názoru respondentů mají bankovky všech nominálních hodnot shodný počet ochranných prvků. Ve skutečnosti jsou bankovky o vyšších nominálních hodnotách opatřeny větším počtem ochranných prvků. Kladně v tomto případě odpovědělo celkem 166 respondentů (52 %), záporně pak 115 respondentů (36 %). Zbýlých 12 % respondentů správnou odpověď neznalo.

Z uvedeného zjištění pak jasně plyne, že pouze 36 % oslovených respondentů má dobré povědomí o tom, kolik ochranných prvků je na současných českých bankovkách ve skutečnosti použito.

Důležitá byla i otázka, jakým způsobem by respondenti postupovali v případě podezření na padělanou bankovku nebo minci. V tomto případě naprostá většina respondentů (95 %) odpověděla, že by takovou bankovku odevzdali na policii, v bance nebo ČNB. Z tohoto počtu by přitom největší počet, a to celkem 34 % respondentů, případnou podezřelou bankovku odevzdalo na policii. Celkem 5 % respondentů pak uvedlo, že by takovou bankovku použili k zaplacení v obchodě, nicméně jak bylo uvedeno v textu této práce, v tomto případě by se jednalo o trestný čin. Obecně však má dle šetření naprostá většina dotazovaných dobré povědomí o tom, jak by se měli správně zachovat v případě podezření, že se setkali s padělanou/pozměněnou bankovkou.

Zbývající dvě otázky šetření byly zaměřeny na trestněprávní aspekty padělání a pozměňování peněz v naší zemi. Respondenti byli dotázáni na to, v jaké výši je v současnosti podle jejich názoru stanovena trestní sazba v ČR v případě trestného činu padělání a pozměňování peněz s úmyslem udat je jako pravé nebo případně jako peníze vyšší hodnoty. Zjištěné výsledky jsou patrné z níže uvedené tabulky.

Tab. 6 Povědomí respondentů o trestních sazbách v případě padělání a pozměňování peněz v ČR¹²⁴

Odpověď	Celkem	% celkem
1 rok až 5 let	38	12 %
5–10 let	80	25 %
3 roky až 8 let	70	22 %
8–12 let	115	36 %
Nevím	17	5 %
Celkem	320	100 %

Je možné uvést, že v případě trestného činu padělání a pozměňování peněz s úmyslem udat je jako pravé nebo případně jako peníze vyšší hodnoty odpovídá v současnosti trestní sazba v souladu s odst. 2 ustanovení § 233 délce 3–8 let. Jak je zřejmé z tabulky 6, tuto správnou odpověď znalo pouze 25 % respondentů. Zbývající respondenti tedy odpověděli chybně, v tomto případě převážila odpověď, že tato trestní

¹²⁴ Vlastní zpracování

sazba dosahuje délky 8–12 let, což je však trestní sazba odpovídající trestnému činu spočívajícímu ve spáchání tohoto trestného činu v rámci organizované skupiny ve více státech, případně pak ve velkém rozsahu. Proto je patrné, že v tomto ohledu respondenti dostatečné povědomí v současnosti nemají.

Poslední otázka se ptala na to, zda se respondenti domnívají, že je v současné době v ČR také příprava na padělání a pozměňování peněz kvalifikována jako trestný čin. Celkem 74 % respondentů přitom správně odpovědělo kladně, naproti tomu 18 % respondentů se domnívá, že příprava padělání a pozměňování peněz trestnou dle platného TZ není. Zbývajících 8 % respondentů uvedlo, že neví. Z uvedeného v tomto případě plyne poměrně dobré povědomí respondentů o trestnosti přípravy na trestný čin padělání/pozměňování peněz, nicméně zhruba 1/4 respondentů (26 %) o tom v současnosti dostatečné povědomí nemá.

7.4 Shrnutí zjištěných výsledků a formulace doporučení

Výzkumným šetřením bylo zjištěno, že celkem 63 % respondentů preferuje zejména bezhotovostní platbu a že 94 % respondentů má povědomí o existenci ochranných prvků bankovek. Nejčastěji mají respondenti povědomí o vodoznaku, dále pak byl často uváděn ochranný proužek, Mezi dalšími odpověďmi se objevila i soutisková značka, mikrotext či ochranná vlákna a ochranný proužek, menšina respondentů pak zmínila iridiscentní pruh. Správné umístění vodoznaku zná 64 % všech dotazovaných respondentů, iridiscentní pruh na obrázku správně poznalo 55 % respondentů.

Ochranný prvek označovaný jako ochranný proužek společně s jeho specifiky znají respondenti poměrně obstojně. Kontrolu iridiscentního pruhu by však v praxi správně zvládla pouze 1/4 respondentů. Celkem 84 % respondentů správně uvedlo, že každá bankovka je opatřena podpisem guvernéra ČNB z doby, kdy došlo k jejímu vytištění. Správnou odpověď na to, zda mají bankovky všech nominálních hodnot shodný počet ochranných prvků, vědělo pouze 36 % oslovených respondentů.

V případě podezření na padělanou bankovku nebo minci by naprostá většina respondentů (95 %) takovou bankovku odevzdala zejména na policii, v bance nebo ČNB. Také z hlediska povědomí české veřejnosti ohledně trestněprávních aspektů padělání a pozměňování peněz byl identifikován určitý prostor pro zlepšení, jelikož pouze 1/4 respondentů má povědomí o tom, že v případě trestného činu padělání a pozměňování peněz s úmyslem udat je jako pravé nebo případně jako peníze vyšší

hodnoty odpovídá v současnosti trestní sazba v souladu s odst. 2 ustanovení § 233 délce 3–8 let. Současně však téměř 3/4 respondentů mají povědomí o tom, že je v současné době ČR také příprava na padělání a pozměňování peněz kvalifikována jako trestný čin.

Pokud by bylo záměrem zhodnotit, zda má široká veřejnost znalosti o ochranných prvcích obsažených na českých bankovkách, pak by bylo možné uvést, že zjištěné výsledky hovoří poměrně pozitivně. Nicméně se zde nabízí určitý prostor pro zlepšení, a to zejména z hlediska povědomí o veškerých ochranných prvcích bankovek a jejich významu, což stále není na dostatečné úrovni. Také by bylo možné usuzovat na to, že určité zlepšení je potřebné rovněž v oblasti povědomí respondentů o trestněprávních aspektech padělání a pozměňování peněz v naší zemi.

Na tomto místě je vhodné se zamyslet nad tím, jakým způsobem je možné padělání a pozměňování českých bankovek zamezit. Určité způsoby již byly navrženy v rámci kapitoly 6, a to v souvislosti se zamyšlením se nad budoucností v oblasti bezpečnosti českých bankovek. Velkou roli v tomto ohledu bezesporu sehraje právě moderní technologie, díky nimž bude i nadále možné zvyšovat úroveň bezpečnosti bankovek, a to zejména v souvislosti s vylepšováním jejich ochranných prvků, jak bylo již popsáno. Kromě toho lze očekávat rovněž další rozšiřování bezhotovostních plateb ve společnosti za současného poklesu významu papírových peněz.

ZÁVĚR

Bakalářská práce řešila otázku ochranných prvků platidel, která mají zamezit jejich padělání. Základním cílem práce byla podrobná charakteristika právních aspektů oběhu českých bankovek a mincí. Nejprve byla krátce představena teoretická východiska práce, zejména pojem *peníze*, dále byl detailně zkoumán historický vývoj v oblasti platidel na českém území včetně jejich současné podoby. Vymezeny byly základní funkce peněz a dále také motivy, které vedou v praktické rovině k padělání peněz. V rámci 3. kapitoly třetí rozebrána historie falšování a neoprávněné výroby peněz. V návaznosti na to byla prezentována stávající podoba technické ochrany českých bankovek. Kapitola 5. byla zaměřena na vymezení trestných činů s porušováním ochrany měny a kapitola 6. nastínila možné budoucí podoby peněz a také podobu jejich bezpečnosti. Následně byly prezentovány výsledky výzkumného šetření provedeného mezi českou veřejností na téma povědomí o ochranných prvcích, které jsou přítomny na současných českých bankovkách.

Jak bylo na základě zpracování práce zjištěno, problematika padělání a pozměňování peněz je v současnosti nadále velice aktuální záležitostí, ačkoli v průběhu času počty padělků bankovek vytrvale klesají. Příčinou jsou v tomto ohledu mimo jiné pravděpodobně stále se zlepšující způsoby jejich ochrany, které jsou založeny na příslušných ochranných prvcích bankovek. Těch je v praxi poměrně mnoho a jejich společným záměrem je zejména usnadnit rozpoznání případného padělku. Jak již bylo popsáno, díky neustálému pokroku v oblasti moderních technologií mohou být trvale zlepšovány také ochranné prvky bankovek, přičemž je možné očekávat, že z hlediska budoucnosti bude v této oblasti učiněn další mohutný pokrok, a to například v podobě využití mikročipů či speciálního papíru. Nicméně velmi pravděpodobné je postupné nahrazení papírových peněz jinými alternativami, kam patří kromě plastových peněz také případné úplné nahrazení bezhotovostními platbami s ohledem na jejich mnohé výhody. Na závěr je možné uvést, že cíl této práce byl naplněn.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Literární zdroje

BAKEŠ, M. *Finanční právo*. 6., upr. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012. 519 s. ISBN 978-80-7400-440-7.

BARÁK, J. *Zákon č. 21/1992 Sb., o bankách: Zákon ČNR č. 6/1993 Sb., o České národní bance; První a druhá bankovní směrnice Evropských společenství*. Praha: Codex Bohemia, 1998. 119 s. ISBN 80-85963-75-2.

BURGER, A. *Ďáblova dílna: největší padělatelská operace všech dob*. Praha: Ikar, 2007. 280 s. ISBN 978-80--249-0968-4.

ČERNOHORSKÝ, J. *Finance: od teorie k realitě*. Praha: Grada, 2020. 464 s. ISBN 978-80-271-2215-8.

ČERNOHORSKÝ, J., TEPLÝ, P. *Základy financí*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011. 304 s. ISBN 978-80-247-3669-3.

DUŠEK, J. *Metodika pro tvorbu bakalářských prací VŠERS: (platná od 1.10.2012)*. 2. vyd. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2012. 65 s. ISBN 978-80-87472-34-7.

GRŮŇ, L. *Peníze a právo*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2009. 353 s. ISBN 978-80-244-2337-1.

HARNA, J., FIŠER, R. *Dějiny českých zemí: od poloviny 18. století do vzniku České republiky*. Praha: Fortuna, 1998. 279 s. ISBN 80-7168-522-4.

HLINKA, B. *Atentáty na peniaze*. Bratislava: Obzor, 1989. 402 s.

HLINKA, B. *Peníze, poklady, padělký*. 2., pozm. a dopl. vyd. Praha: Academia, 1996. 262 s. ISBN 80-200-0572-2.

CHMELÍK, J., BRUNA, E. *Hospodářská a ekonomická trestná činnost*. Praha: EUPRESS: Vysoká škola finanční a správní, 2015. 204 s. ISBN 978-80-7408-109-5.

JÍLEK, J. *Finance v globální ekonomice I: Peníze a platební styk*. Praha: Grada, 2013. 664 s. ISBN 978-80-247-3893-2.

- KUDWEIS, M. *Numismatika a notafílie: základy sběratelství zájmových předmětů pro začátečníky*. Brno: Edika, 2017. 264 s. ISBN 978-80-266-1207-0.
- MANDEL, M., DURČÁKOVÁ, J. *Mezinárodní finance a devizový trh*. 2. aktual. vyd. Praha: Ekopress, 2020. 452 s. ISBN 978-80-87865-65-1.
- MÁTEL, A. *Teorie sociální práce I: sociální práce jako profese, akademická disciplína a vědní obor*. Praha: Grada, 2019. 208 s. ISBN 978-80-271-2220-2.
- MRKÝVKA, P., PAŘÍZKOVÁ, I., RADVAN, M. *Základy finančního práva*. 5., opr. vyd. Praha: Armex, 2011. 106 s. ISBN 978-80-86795-99-7.
- MRKÝVKA, P., PAŘÍZKOVÁ, I. *Základy finančního práva*. Brno: Masarykova univerzita, 2008. 252 s. ISBN 978-80-210-4514-9.
- MURDZA, K. *Sociologický výskum*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2010. 114 s. ISBN 978-80-86708-91-1.
- NOVOTNÝ, F. *Trestní zákoník 2010: komentář, judikatura, důvodová zpráva*. Praha: Eurounion, 2010. 840 s. ISBN 978-80-7317-084-4.
- PEKÁREK, J. *Poznáte padělek bankovky?* Praha: Pragoeduca, 2000. 80 s. ISBN 80-85856-84-0.
- POLOUČEK, S. *Peníze, banky, finanční trhy*. Praha: C. H. Beck, 2009. 440 s. ISBN 978-80-7400-152-9.
- REVENDA, Z. *Centrální bankovníctví*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Management Press, 2011. 558 s. ISBN 978-80-7261-230-7.
- REVENDA, Z. *Peníze a zlato*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Management Press, 2013. 269 s. ISBN 978-80-7261-260-4.
- REVENDA, Z. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. 5., aktualiz. vyd. Praha: Management Press, 2012. 423 s. ISBN 978-80-7261-240-6.
- RIEGEL, K. *Ekonomická psychologie*. Praha: Grada, 2007. 247 s. ISBN 978-80-247-1185-0.
- SOUKUP, J. *Makroekonomie*. Praha: Albatros Media a.s., 2018. 536 s. ISBN 9788072615490.

SURGA, L. *České bankovky a mince 1993–2012*. Praha: JEROME, 2012. 245 s. ISBN 978-80-903266-9-9.

ŠÁMAL, P., et al. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012. 3032 s. ISBN 978-80-7400-428-5.

VENCOVSKÝ, F. *Vzestupy a propady československé koruny: historie československých měnových poměrů 1918–1992*. Praha: Oeconomica, 2003. 248 s. ISBN 80-245-0497-9.

VOLEVECKÝ, P. *Trestné činy hospodářské: vybrané problémy*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2012. 244 s. ISBN 978-80-7251-382-6.

Právní akty

ČESKO. Zákon č. 6 ze dne 17. prosince 1992 o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1993, částka 3.

ČESKO. Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009 trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 11.

ČESKO. Vyhláška č. 274 ze dne 5. září 2011 o provedení některých ustanovení zákona o oběhu bankovek a mincí. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2011, částka 97.

Soudní rozhodnutí

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 8. 1990, sp. zn. 3 To 42/90.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 8. 2010, sp. zn. 7 Tdo 796/2010.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2008, sp. zn. 7 Tdo 155/2008.

Elektronické zdroje

ČESKÁ MINCOVNA. České mince. *Ceskamincovna.cz* [online]. © 2022 [cit. 2022-01-02]. Dostupné na WWW: <<https://ceskamincovna.cz/ceske-mince-345/>>.

Česká národní banka [online]. © 2022 [cit. 2022-01-02]. Dostupné na WWW: <<https://www.cnb.cz>>.

ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. Nejčastější otázky a odpovědi na téma padělání českých bankovek a mincí. *Cnb.cz* [online]. © 2021 [cit. 2021-10-15]. Dostupné na WWW: <<https://www.cnb.cz/cs/casto-kladene-dotazy/Nejcastejsi-otazky-a-odpovedi-na-tema-padelani-ceskych-bankovek-a-minci/>>.

ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. O ČNB. *Cnb.cz* [online]. © 2021 [cit. 2021-11-01]. Dostupné na WWW: <https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/>.

ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. Počet padělaných bankovek je stabilně nízký. In: *Cnb.cz* [online]. 25. 2. 2020 [cit. 2022-01-02]. Dostupné na WWW: <<https://www.cnb.cz/cs/cnb-news/tiskovezpravy/Pocet-padelanych-bankovek-je-stabilne-nizky/>>.

ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. *Průvodce ochrannými prvky bankovek* [online]. Praha: Česká národní banka, 2011 [cit. 2022-01-02]. Dostupné na WWW: <https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/o_cnb/.galleries/publikace/download/brozura_A5_ochranne_prvky.pdf>.

ČT24. Mimořádný případ padělání peněz, obvinění jsou i studenti. In: *Ceskatelevize.cz* [online]. 2. 3. 2012 [cit. 2021-10-15]. Dostupné na WWW: <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/166639-mimoradnyprupad-padelani-penez-obvineni-jsou-i-studenti/>>.

ČT24. Policie zadržela v Brně gang prodejců falešných eur i s padělkou. In: *Ceskatelevize.cz* [online]. 18. 9. 2009 [cit. 2021-10-15]. Dostupné na WWW: <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/67170-police-zadrzela-v-brne-gang-prodejc-u-falesnych-eur-i-s-padelky/>>.

EVROPSKÁ CENTRÁLNÍ BANKA. Padělání eurobankovek v roce 2020 na historicky nízké úrovni. In: *Ecb.europa.eu* [online]. 22. 1. 2021 [cit. 2022-01-02]. Dostupné na WWW: <<https://www.ecb.europa.eu/press/pr/date/2021/html/ecb.pr210122~5b82ddc7b9.cs.html>>.

FRYŠTÁK, M., ŽATECKÁ, E. Trestné činy proti měně de lege lata a de lege ferenda. In: *Mvcr.cz* [online]. © 2008 [cit. 2021-10-15]. Dostupné na WWW: <<https://www.mvcr.cz/clanek/trestne-ciny-proti-mene-de-lege-lata-a-de-lege-ferenda.aspx>>.

HLÁDEK, T. *České bankovky a mince* [online]. Praha: ČNB, 2013 [cit. 2022-01-02]. Dostupné na WWW: <https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/verejnost/.galleries/pro_media/konference_projevy/vystoupeni_projevy/download/hladek_20130608_dod.pdf>.

HRDÁ, A. Mince a jejich podoby od vzniku československého státu. In: *Cnb.cz* [online]. 23. 1. 2003 [cit. 2022-01-02]. Dostupné na WWW: <<https://www.cnb.cz/cs/verejnost/servis-pro-media/autorske-clanky-rozhovory-s-predstaviteli-cnb/Mince-a-jejich-podoby-od-vzniku-ceskoslovenskeho-statu-00001/>>.

LJUNG, M. Ochranné prvky na bankovkách: Papírová platidla. In: *Papirova Platidla.cz* [online]. 20. 5. 2021 [cit. 2022-01-02]. Dostupné na WWW: <<http://www.papirova Platidla.cz/informace/ochranne-prvky>>.

Ochranné prvky 1000 Kč - Česká národní banka. [online]. Copyright © ČNB 2022 [cit. 28.03.2022]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/bankovky-a-mince/bankovky/ochranne-prvky-1000-kc/>

Policie České republiky [online]. © 2021 [cit. 2021-10-15]. Dostupné na WWW: <<http://www.policie.cz/>>.

ŘEŽÁBEK, P. Emise oběživa a nové ochranné prvky bankovek. In: *Cnb.cz* [online]. 30. 3. 2009 [cit. 2022-01-02]. Dostupné na WWW: <https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/verejnost/.galleries/pro_media/konference_projevy/vystoupeni_projevy/download/rezabek_20090330_nova_500.pdf>.

SEZNAM ZPRÁVY. Česká firma vyrábí papír odolný vůči koronaviru, budou z něj bankovky. In: *Seznamzpravy.cz* [online]. 9. 12. 2020 [cit. 2022-01-02]. Dostupné na WWW: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/ceska-firma-vyrabi-papir-odolny-vuci-koronaviru-budou-z-nej-bankovky133053?fbclid=IwAR3qBHGLIIVR7k-WqK0iqJV8X9VV-4QY8_69WsJqwkBnM_Z9MgaEGMw5c>.

STÁTNÍ TISKÁRNA CENIN. O společnosti. *Stc.cz* [online]. © 2022 [cit. 2022-01-02]. Dostupné na WWW: <<https://stc.cz/o-spolecnosti/>>.

STÁTNÍ TISKÁRNA CENIN. Statut a předmět podnikání. *Stc.cz* [online]. © 2022 [cit. 2022-01-02]. Dostupné na WWW: <<https://stc.cz/o-spolecnosti/statut-a-predmet-podnikani/>>.

SURGA, L. Žádné senzace se nekonaly. In: *Cnb.cz* [online]. 22. 5. 2003 [cit. 2021-10-15]. Dostupné na WWW: <https://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/clanky_rozhovory/media_2003/cl_03_030522a.html>.

SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ

Seznam obrázků

Obr. 1 Vodoznak české bankovky	37
Obr. 2 Ochranná vlákna bankovky.....	38
Obr. 3 Ochranný proužek s mikrotextem.....	39
Obr. 4 Soutisková značka.....	40
Obr. 5 Mikrotext na bankovce	41
Obr. 6 Skrytý obrazec na bankovce	41
Obr. 7 Iridiscentní pruh.....	42
Obr. 8 Opticky proměnlivá barva.....	44

Seznam tabulek

Tab. 1 Počet zachycených pozměněných a padělaných mincí a bankovek v ČR v letech 2019 a 2020	27
Tab. 2 Věkové rozložení respondentů.....	56
Tab. 3 Struktura respondentů z hlediska nejvyššího dosaženého vzdělání.....	57
Tab. 4 Povědomí respondentů o umístění vodoznaku na bankovce	58
Tab. 5 Povědomí respondentů o vlastnostech ochranného proužku bankovky	59
Tab. 6 Povědomí respondentů o trestních sazbách v případě padělání a pozměňování peněz v ČR.....	61

Seznam grafů

Graf 2 Počet ročně zachycených padělků eurobankovek v poměru k 1 milionu pravých bankovek v oběhu	28
---	----

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha I: Dotazník	71
---------------------------	----

PŘÍLOHY

Příloha I: Dotazník

Dobrý den,

obracím se na Vás s žádostí o vyplnění následujícího dotazníku, který slouží výhradně potřebám mé bakalářské práce, ve které se věnuji tématu povědomí veřejnosti o ochranných prvcích bankovek a jejich padělání. Dotazník je zcela anonymní a jeho vyplnění Vám nezabere více než 20 minut. Pokud není uvedeno jinak, u každé otázky prosím zvolte pouze jednu odpověď,

Předem Vám děkuji za vyplnění dotazníku.

1. Jaký způsob placení v obchodech v současnosti preferujete?
 - a) Hotovostní
 - b) Bezhotovostní
 - c) Oba způsoby mi vyhovují

2. Slyšel/a jste již někdy o ochranných prvcích českých bankovek?
 - a) Ano
 - b) Ne
 - c) Nejsem si jistý/jistá

3. Níže, prosím, vyjmenujte veškeré ochranné prvky českých bankovek, které znáte:

.....

4. Na které ze stran je podle Vašeho názoru umístěn vodoznak při pohledu z lícové strany bankovky?
 - a) Levá strana bankovky
 - b) Pravá strana bankovky
 - c) Uprostřed bankovky
 - d) Nevím

5. Při pohledu z jaké strany bankovky je nejlépe viditelná celá soutisková značka?
- a) Při pohledu z rubové strany
 - b) Při pohledu z lícové strany
 - c) Při průhledu proti světlu
 - d) Nevím
6. Jaký je podle Vašeho názoru název ochranného prvku zobrazeného níže?

- a) Soutisková značka
 - b) Iridiscentní pruh
 - c) Skrytý obrazec
 - d) Ochranný proužek s mikrotextem
 - e) Nevím
7. Čím se nevyznačuje ochranný proužek na bankovce? (možnost volby více odpovědí)
- a) Je zapuštěn přímo v papíru bankovky
 - b) Je na bankovce natištěn
 - c) Při pohledu proti bankovce je celistvý
 - d) Nese nominální hodnotu bankovky
8. Jakým způsobem je možné zkontrolovat iridiscentní pruh na bankovce?
- a) Pohledem proti světlu
 - b) Za využití UV lampy
 - c) Přímým pohledem na bankovku
 - d) Sklopením bankovky proti světlu
 - e) Nevím

9. Jaká osoba je podepsána na českých bankovkách?
- a) Premiér
 - b) Prezident ČR
 - c) Prezident Evropské centrální banky
 - d) Guvernér České národní banky
 - e) Nevím
10. Domníváte se, že mají bankovky všech nominálních hodnot totožný počet ochranných prvků?
- a) Ano
 - b) Ne
 - c) Nevím
11. Jak byste se zachoval/a v případě podezření na padělanou bankovku nebo minci?
- a) Odnosl/a bych ji do banky
 - b) Odnosl/a bych ji na policii
 - c) Zaplatil/a bych s ní v obchodě
 - d) Nevím
 - e) Jiné, doplňte prosím:
12. V jaké výši je v současnosti podle Vaše názoru stanovena trestní sazba v ČR v případě trestného činu padělání a pozměňování peněz s úmyslem udat je jako pravé nebo případně jako peníze vyšší hodnoty?
- a) 1 rok až 5 let
 - b) 5–10 let
 - c) 3 roky až 8 let
 - d) 8–12 let
 - e) Nevím
13. Domníváte se, že je v současnosti v ČR také příprava na padělání a pozměňování peněz kvalifikována jako trestný čin?
- a) Ano
 - b) Ne
 - c) Nevím
14. Jaké je Vaše pohlaví?
- a) Muž
 - b) Žena

15. Jaký je Váš věk?

- a) Do 25 let
- b) 26–35 let
- c) 36–45 let
- d) 46–55 let
- e) 56 a více let

16. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

- a) Základní
- b) Vyučen/a
- c) Středoškolské s maturitou
- d) Vyšší odborné
- e) Vysokoškolské